

Gayemiz, millî ve insanî kültüre hizmettir.

Tahrikçilik Modası

Demokrasi aleytarları taktik değiştiriyor

4 ARALIK HADISESINI ÜNIVERSITE GENÇLIGININ ESERI IMIŞ GIBI GÖSTERMEK ISTIYENLER YALNIZ ISTANBUL ÜNIVERSITESINI DEGIL, BÜTÜN TÜRK MÜNEVVERLERINI DE TAHKIR ETMIŞ OLUYORLAR.

Avukat
ESAT ADİL

Yumuşacık suların sert kayaları nasıl aşındırabildiğini düşünenler, küçücük hakikatların, sıradağlar halini almış olan asırlık batılları nasıl devirebildiğini de anlamakta zorluk çekmezler.

Bundan bir yıl kadar önce, memleketimizde kurulan küçücük bir demokrasi safının giriştiği savaş nihayet bugünkü demokratik neticeleri elde etti.

Matbaaları tahrip ve muharrirleri tahkir ve bir kısmı da hapsedilmiş olan Gün, Tan, Latürki ve Yeni Dünya demokrasi ailesi, bunların fikir ve mücadelesini paylaşmış olan on binlerce vatandaş bu neticeler karşısında sevinç ve gurur duymakta şüphesiz ki herkesden fazla hak sahibidirler.

Çünkü, anayasaya aykırı ve anti demokratik kanunların varlığını isbat eden ve bunların derhal kaldırılmasını istiyen bizdik.

Vatandaşların hak, hüriyet ve hüsnüniyetlerinin kanunlarla teminat altına alınmasını istiyen bizdik. Sınıflı bir cemiyet olduğumuzu, bu sebeple sınıfların kendi hak ve menfaatlerini korumak için teşkilâtlanmalarının zarurî bulunduğunu ileri süren bizdik.

Sınıflı cemiyetlerde tek partili demokrasi olamıyacağını, siyasî partiler kurulması zaruretini, teşkilâtlanma hürriyetine konan kayıtların kaldırılması lüzumunu ısrarla isbat eden bizdik.

Üniversitelerimize ilmî ve idarî muhtariyetin tanınması davasını ilk defa yürüten yine bizdik.

Türk gençliğinin, üniversite gençliğinin demokratça yetiştirilmesi, onların medenî haklarının gelişmesine imkân verilmesini, kültür seviyelerinin yükseltilmesi yolunda herşeyin yapılmasını istiyen bizdik.

Sefâletlerden, haksızlıklardan, çeşitli iştimaî adâletsizliklerden, müsavatsızlıklardan durmadan bahseden ve bunların mevcudiyetlerini ispat eden yine bizdik.

Biz ,bütün bunları umumî efkârın önüne sererken karşımızda herşeyi inkâr eden, demokrasi ve demokratlara küfreden, onlara bozguncu, hain beşinci kol, ajan gibi iftiralar ve hakaretler savurarak merhametsiz, münkir saflar kurulmuştu.

Bu münkir safların meydana getirdiği ve silâhlandırdığı tahrikçilerle Türk medeniyet tarihinin tertemiz ve parlak sayifelerini 4 aralık hadisesiyle kirletmiye cüret ettiler.

Türk demokratları faşizmin, irticaın nelere kadir olduğunu bir defa daha gördüler ve anladılar. Fakat bu görüş ve anlayış onların demokrasiye olan imanlarını ve Türk milletinin, Türk vatanının yüksek menfaatlarına olan bağlılığını asla sarsamadı. Biz bütün namuskârlığımız ve erkekliğimizle bu dâvanın bir sıra neferi olarak kalmakta devam edeceğiz.

Türk demokrasisi uğruna, Türk milletinin hürriyeti, istiklâli, refah ve saadeti uğruna herşeye ve herşeye katlanacağız. Biz, gayretlerimizin, iztiraplarımızın tek tesellisini milletimizin hoşnutluğunda arayan insanlarız.

Bizi sevmiyenlerin Türk milletini sevdiklerine inanamayız. Çünkü bizim davamız bütün açıklığı ve namuskârlığı ile yalnız ve yalnız Türk demokrasisinin gelişmesi ve Türk milletinin, azap ve istirap çeken büyük halk kütlelerinin refah, kültür sağlık ve adâlet nimetlerinden ihtiyacı kadar faydalanabilmesinin temini dâvasıdır. Bizi sevmiyenler, dâvamızı sevmiyenlerdir. Fakat onlar yürüte geldiğimiz demokrasi dâvasının bugünkü neticelerini paylaşmakta ve hatta bunu kendi inhisarları altında tutmakta istical gösteriyorlar. Bu da onların mâlûm hünerlerindendir. Bu arada yine müfsit metotlarını bir defa daha tecrübeye kalkmış bulunuyorlar. Bu tahrikçiler dört beş masum genci ileri sürerek 4 aralık hadisesini üniversitemizin eseri gibi göstermek istiyorlar. Bu suretle hem ünivesiteyi tahkir, hem mahut hâdiseyi tenkit edenleri de üniversiteyi tenkit ediyormuş gibi jurnal etme denaatini irtikâptan çekinmiyorlar. Bu adi ve menfur hilenin iç yüzünü aşağıki satırlarla bir defa daha açıklamak ve bu tahrikçilerin maskelerini Türk gençliğinin ve üniversite gençliğinin gözleri önünde alaşağı etmek lüzumunu duyuyoruz.

Meydanlarda kitap yangınları ve matbaa tahripleri ancak Nazi Almanya ve faşist İtalya üniversite gençliklerinin emir ve tahrik neticesi şuursuzca yapmış oldukları hareketlerdir. Türk üniversite gençliğinin şuuruna böyle bir kir sürülemez.

●

Muhtelif Fakülteden beş üniversite talebesinin «Gün» dergisi hakkında «Tanin gazetesi»ne afalladıkları mektupdan bahseden yazıyı «Üniversiteli» adlı 15 günde bir çıkan derginin ilk sayısının üçüncü sayfasında «Sokak Serserileri kimdir?» başlıklı bir yazının da bazı parçalarını aynen alarak Üniversite gençliğinin dikkat nazarına sunuyoruz:

«... Çünkü o günkü mitingi yapan üniversitelilerdi. Hareketleri sadece gençlik heyecanlarının memleket sevgilerinin, inandıklar milliyet prensiplerinin ve o hürriyeti diye vasıflandırılan gazeteye duyulan nefretlerin bir ifadesi idi. Üniversitelilerin tamamen kendi iradeleriyle hareket ettiklerini ve bu işte başkalarının parmağı bulunmadığını herkes gibi siz de bilirsiniz...»

«Üniversiteli» dergisi sayı: 1

BEŞ ÜNİVERSİTELİDEN ALDIĞIMIZ MEKTUP

Hukuk Fakültesinden Turgud Atasoy, Cevdet Akçalı, Fen Fakültesinden İhsan Çirkin, İktisat Fakültesinden Ali Hatiboğlu ve Eczacıdan Orhan Özil imzasile aldığımız bir mektupta şöyle denmektedir:

«Sayın Cumhuriyet Savcılığının dikkat nazarına;

4 aralık nümâyişlerinde nasılsa unutulmak şansına malik olan (Gün) mecmuası, kısa bir tereddütten sonra kızıl neşriyatına yeniden başladı. Mahdut olan satışını dahi polemik perendebazlıklarile sağlamağa çalıştığını her yeni (numara) sında göstermektedir. Biz, onun bu arzusuna âlet olmak istemezdik. Ancak; son sayısında, vatanı kırmızı orağın kavsinden görenleri lâyik oldukları âkıbete uğratan Türk gençliğine «bir sürü sokak serserisi..» diyerek küfretmeseydi,

Bugün için müsterih olsunlar. Zira, bu gençlik «Felâketi şahsiyenin müsebbibini» unutacak kadar ulvî; fakat vatan anaya «Hakareti affetme» yecek kadar azimlidir. Bu sebeple, Türk gençliğinin manevî şahsiyetine edilen hakarete Cumhuriyet Savcılığının dikkat nazarını çekmekle iktifa ediyor; sarfedilen iğrenç sözlerin bolşevik kaynaklarından alındığını da bugün için en büyük kaygısı millî birliğin muhafazası olan Türk efkârı umumiyesinin gözleri önüne seriyoruz.»

20-5-946 TANİN GAZETESİNDEN

Ekser sahifeleri, esaret ve kölelik, fikirlerinden dolayı insanların hapislerde ve zindanlarda çürütülmelerile kirletilmiş olan milletler tarihine ancak Nazi Almanyasında ve Faşist İtalyada üniversite gençliğinin emirle matbaa tahrip etmeleri şeklinde bir leke sürülmüştür.

Türk üniversitesi ve onun mümtaz

(Devamı 12 inci sayfada)

"Akademi,, mecmuasındaki bir yazı münasebetile :

(ŞİİRDE SAĞ VE SOL)

Yahya Kemal için verilecek hükûm (dahî bir mülteci) dır. Onun şiirini zevkle okuyacağımız mes'ut devirler elbet gelecektir.

Yeniyi anlamak için onu seçebilecek göz, ona yaklaşabilmek için de önsezi ve cesaret ister.

Hasan İzzettin Dinamo

«Akademi» dergisinde arkadaşım Cahit Tanyol'un «Şiirde sağ ve sol» başlıklı bir yazısı çıktı. Hemen söyleyeyim ki Cahit Tanyol son derece aceleci ve son derece kararsız neticelere varmaktadır.

Evvelâ Yahya Kemal meselesi: Yahya Kemal'in sanat alanındaki ustalık ve üstatlığına dokunan yok, tenkid edilen, hücuma uğrayan tarafı «dünyası» dır. Biz ona «dünyanı fena terennüm ediyorsun, sanatkârlığın y o k» demiyoruz, «bize sunduğun dünyayı sevemiyoruz» diyoruz. Kısaca form sahasında üstatlığını, muhtevada geriliğini söylüyoruz. Benim şahsan bugün Yahya Kemal için verebileceğim hüküm «dâhi bir mürteci» olduğudur. Yahya Kemal'in şiirini zevkle okuyabileceğimiz mes'ut devirler elbet gelecektir. Bugün onu okuyabilmek imkânlarına malik değiliz. İnsanlık öyle derin huzursuzluklar, öyle çetin davalar içinde bulunuyor ki, ağzı aşk ve mehtap şiirleri söylemek için değil ancak feryad etmek için açılıyor. Kala, kala bu koskoca sefalet ve istismar edilmişler kitlesi üzerindeki sırça köşkte oturan bir avuç adam kalıyor.. Onların herşeyleri tam, Yahya Kemali okumamaları için sebeb yok.. Halkın, üzerinde «an»la durabileceği refahı onlar «daimilik» içinde buluyor. Her ne kadar Cahit Tanyol şimdi sırça köşkteki «mesut azlığa» dahil değilse de, topraktaki «bedbaht çokluk»a da dahil değildir. Ve, bana kalırsa, en kötü bir durumdadır, sırça köşkle, toprak arasında gidip geliyor.. Böylece hayatı, tepeden tırnağa kadar bir kararsızlık, küçük burjuvaya has bir sıkıntı içinde geçiyor.

Burjuva sanatı şaheserlerini yaratmışsa, bu onun sosyal nizam ve teşkilâtını vücude getirerek inkilâp ve ihtilâl safhasından sükûnet safhasına geçmiş bulunmasından geliyordu. Sosyal zihnin (yani üst yapı olaylarının) meydana gelebilmesi için sosyal maddenin verilmesi icabeder, çünkü sosyal zihin havada kurulamaz. Burjuvazi yani vaktile Aristokrasiyi yıkan ihtilâlci sınıf 1789 dan sonra, kendi sosyal nizamını kurunca o nizam içinde şairlerini, filozoflarını, artistlerini yetiştirdi. Cahit Tanyolun, şekil mükemmeliyetine hayran olduğu şiir, Aristokrasiyi yıkarak onun yerine geçen, bugün buhran ve yıkılış halinde bulunan burjuvazinin en par - lak, en rahat, en emin devresinde yaradılmıştır. «Kötü, iğrenç» bulduğu şiir de yine bugün kalkınma halinde bulunan halk nizamının ilk sanat belirtileridir. Bu belirtileri alkışlamak, teşvik etmek gerekirken Cahit Tanyol, tam bir küçük burjuva şaşkınlığı ile ve müesses zevkin hududunu aşamıyarak hücum ediyor... Halkın, Avrupada teşkilâtlanıp, bir cemiyet nizamı değilse bile partiler, sendikalar, kooperatifler etrafında toplanmış ve kendi sınıfı efkârıumumiyesini yaratabilmiş olduğu memleketlerde, sınıfı nizam ve teşkilât içinde Gorki, Romen Rolland, Malraux, v.s., v.s. gibi büyük sanatkârlar yetiştirdiği malûmdur. En geniş halk kitlesinin, burjuvazinin yerini alarak sosyal nizamını kurduktan sonra kendi büyük dâhilerini yetiştireceği âşikârdır. Şu halde Cahit Tanyol farkında olmıyarak yeni bir devre ve onun yeni sanatına hücum ediyor, eski'nin dostu oluyor. Hele bu hücum memleketimiz gibi halkın tamamile teşkilâtsız, kendi halinde bırakılmış olduğu bir memleketteki beş, on münevvere karşı yapılırsa korkunç bir şey olur. Cahit Tanyol hiç merak etmesin, burjuva sanatının «Hümen» tarafı halk rejimlerinde de yaşayacaktır. Hatta asıl değerini orda bulacaktır. Bugün yıkılan, inkâr edilen birçok kıymetler olabilir, onlar humen, artistik cebhelerile değil «dünya» larile inkâr ediliyorlar. Çünkü o dünyayı kabul etmek halkın kendi yeni dünyasını köstekleme k olur. Fakat halkın dünyası bir kere realite haline, burjuva dünyası da bir imaj veya hatıra haline gelsin Cahit Tanyolun hayran olduğu «şekiller» eğer hakikaten bizim vazgeçemiyeceğimiz beşerî bir tarafımızı söylüyorlarsa eskisinden çok daha geniş bir kültür muhiti içinde saltanat süreceklerdir.

«Sanat şöyle olmalı» şeklindeki emirlere de C. Tanyol kızıyor. Kendisi hiç te halkçı olmayan bir müesses zevk içinde bulunduğu için Realist sanatta böyle bir «emir» duyuyor. Halbuki, hava tazyikinin his edilmemesi cinsinden olan bu «emir» ler sınıfı'dır. Realist sanatkâr kendini böyle bir zorakî baskı altında his etmez. Cahit Tanyolun, mensup olduğu sınıfın «sanat şöyle olmalıdır» emrini his etmemesi gibi.

Hele Cahit Tanyol Realist sanatkâr - ları «cesaretsizlik» le itham ederken, hemen hepsi de bir veya birkaç kere mağdur olmuş olan bu temiz vatan çocuklarına ancak gülünç olabilecek bir iftirada bulunmuştur.

Şark edebiyatında misilsiz bir üstâd olan Gölpınarlıya savurduğu küfürlerin sebebi bilir misiniz nedendir? Üstad fikir hayatında bir tekâmül geçirdiği, mistisizmden, realizme geçtiği için... Değişme, geriye doğru, yahut bir ileri bir geri şeklinde olduğu zaman karaktersizliktir. Daima daha iyiye, daha ileriye doğru olan değişme ayıplanmaz, alkışlanır. Meğer ki, kendimiz, tekâmül eden kimsenin geride bıraktığı kademede bulunalım veya samimî olarak, yahut çekememezlikten bizi terk edene kızalım.. Eğer samimî olarak kızıyorsak gaflet, çekememezlik yüzünden kızıyorsak moral zaafı içinde bulunuyoruz demektir.

Şiirde sol olmak, asırlık burjuva sanatı yanında tamamile yeni olmak demektir; sağ olmanın yeni realist sanat yanında tamamile «eskilik» ifade etmesi gibi.. Eski; parlak, debdebeli ve tamamen ortada olan hüviyetile kolayca kavranır, yeniye gelince onu seçebilecek göz, ona yaklaşabilmek için de önsezi ve cesaret ister..

ANLATMALIYIZ Kİ

Daha açık konuşmalıyız,
Daha cesaretle bahsetmeliyiz yarından
Ve kusmalıyız kinimizi üstüne
Bu zehirli ve işkenceli hayatın.
Ateş püskürmeliyiz
Zincirlere, kelepçelere karşı.
Anlatmalıyız ki
Yalnız kendimiz için yaşamıyoruz
Ve bu dünyaya gelişimiz
Sırf bir tesadüf eseri değil.
Anlatmalıyız ki
Mukaddes hürriyetin aşkıdır
Bizi uyutmıyan geceleri
Ve bize böyle şiirler yazdıran
İnsanlığın sefaletidir;
Düşüncelerimizi hep
Gülen ve kedersiz gözler sarmış,
Gülen ve kedersiz gözler uğruna
Bıraktık bütün zevklerini ömrümüzün.

Sabri SORAN

Millî ve sosyal kalkınmıya doğru

Köklerini muayyen bir içtimaî sınıftan almıyan, her hangi bir sınıfın menfaatlerinin mümessili olmıyan her parti ergeç tasfiyeye uğrayacaktır

Partiler sosyal sınıf şuurunun muayyen bir tekâmül merhalesi olarak meydana gelmişlerdir. Bu husus Gün sütunlarında arkadaşımız Behçet Atılgan tarafından açıklanmıştır. (Gün, Sayı: 9) onun için üzerinde durmağa lüzum görmiyoruz. Bu gün hiç bir idrak sahibi, modern sosyetelerin, burjuvazi, proletarya ve bu ikisi arasında sıkışıp ezilen orta sınıflar olarak üç esaslı sınıfa bölünmüş olduğunu inkâra yeltenemez. Geçen sene Cenevrede Marksizm aleyhinde konferans veren tanınmış bir papaz «Ben size bir cemiyet içinde yirmi tane sınıf sayabilirim» diye öğünüyordu. Sosyal sınıfların hangi temeller üzerine kurulduğunu anlamıyan veya anlamaz görünen bu gibi demagojik mütalaalar mevzuumuz haricindedir.

Siyasî demokrasinin inkişaf seyri bize şu olayı açıkça göstermektedir ki, çok partili parlemantarizm sistemi cari olan memleketlerde partiler gittikçe tabiî bir tasfiyeye uğrayarak iki üç büyük gurup halinde toplanmaktadırlar.. Köklerini muayyen bir içtimaî sınıfdan almıyan, her hangi bir sınıfın menfaatlerinin mümessili olamıyan her parti ergeç tasfiyeye uğramaktadır. Burada şu noktaya işaret etmeyi faydalı buluyoruz ki, bizim de demokrasi hayatına girmekte olduğumuz şu anlarda «iki parti olsun, üç parti olsun» gibi keyfî mütalâalara rastlıyoruz. Bu gibi mütalâalar, ancak demokrat bilgi ve zihniyetten bihaber kimseler tarafından ileri sürülebilir. Partilerin adedini tayin etmek kimsenin keyfine kalmış bir şey değildir. Partilerin tasfiyesi kanun yoluyla veya zorbalıkla değil tabiî bir seyirle, efkârı umumiyenin itimadını kazananların gelişip kuvvetlenmesi, diğerlerinin kendiliğinden silinip yok olması şeklinde olur. Sınıf şuuru ne kadar inkişaf etmiş ise, siyasî partilerin adedi de cemiyeti teşkil eden sınıfların adedine o kadar yaklaşır. Bugün Ingiltere, Amerika, Fransa gibi kapitalizm esasına dayanan demokrat memleketlerde her sınıfın serbestçe inkişaf imkânını bulması, menfaatlerini tam bir serbestî ile müdafaa edebilmesi, demokrasinin en vaz geçilmez esaslarındandır. Bundan dolayı bu memleketlerde medenî milletlerce kabul edilmiş hukuk prensiplerine göre suç teşkil etmeyen bir gaye ile kurulan her türlü teşekküllere tam bir serbest' tanınmıştır. Bu hürriyeti en geç olarak işçi sınıfı uzun mücadeleler neticesinde elde ettikten sonra artık parti mücadeleleri cemiyette sınıflar mücadelesinin tam bir aksi olarak tezahür etmektedir. «Sınıf mücadesi» tâbiri bazı kimseleri pek ziyade sinirlendirmektedir. Fakat bu nâzeninler sinirlerini biraz terbiye etmeğe mecburdurlar. Bu mücadelenin mevcudiyeti kimseyi memnun etmez, fakat bir marazın tedavisi için, onun teşhisi şarttır. Cemiyette sınıf mücadelesini doğuran, bu sınıflar arasında gittikçe çetinleşen uzlaşmaz menfaat ayrılığı olduğu da gün gibi âşikârdır. Fakat bu uzlaşmazlığın mevcudiyetini ileri sürmek, sınıfların barbarca birbirlerini boğazlamalarını meşru göstermek demek değildir. Bu, sınıflar mevcut oldukça sınıf mücadelesinin de şu veya bu tarzda devam edeceğini ifade eder. Esasen garp demokrasileri artık bu hakikatı ister istemez kabul etmişlerdir. Bu memleketlerde sınıfî teşekküller kurma hürriyeti tanınmakla sınıfların ve sınıf menfaatlerinin sosyete içinde müstakil bir mevcudiyeti esası fiilen kabul edilmiş olduğu gibi, grev hakkı gibi mücadele metodları tanınmakla sınıf mücadelesi esası da kabul edilmiştir. Garp demokrasisinin eriştiği inkişaf merhalesinde bu esaslar, sosyetenin inkişafında maddî realiteler tarafından demokrat zihinlere hâk edilmiştir. Zira bütün sosyal müesseseler gibi demokrasi mefhumu da sosyetenin maddî inkişaf realitelerini takibetmek, onlarla birlikte ayni tekâmül kanunlarına tabî olmak mecburiyetindedir. Binaenaleyh demokrasi, bu günkü anlamında kabul edilen prensipleriyle tatmin edici olmaktan çok uzaktır. Kaldı ki bugün demokrasi anlamı üzerinde çatışan fikirler içinden çıkılmaz bir hercümerç manzarası göstermekte, her kafadan bir ses çıkmaktadır. Bununla beraber, bozulan dünya muvazenesinin doğurduğu siyasî ihtiraslar, keskinleşen sınıf tezatları neticesinde çetinleşen mücadeleler ve bu mücadelelerde kullanılan demagojik metodların büsbütün içinden çıkılmaz bir hale soktuğu bu kör döğüşü içinden fikirlerin umumî tekâmül istikametini görmek mümkündür. Bugün demokrasi mefhumunun hem siyas' hem de iktisadî mânada anlaşılması lâzım geldiği hususunda herkes mutabıktır. Demokrasi hürriyetleri siyasî sahada olduğu kadar iktisadî sahada da tahakkuk ettirilmedikçe hakikî bir demokrasiden bahsedilemiyeceği hususunda fikirler birleşmektedir. Ancak bu müşterek gayeye erişmek için takibedilmesi lâzım gelen yol ve metodlar hususunda fikirler ayrılmakta ve umumiyette «garp anlamında demokrasi» ve «şark anlamında demokrasi» diye adlandırılmaktadır. Bunlardan birincisi siyasî demokrasi yoluyla iktisadî demokrasiye varmağı ikincisi ise iktisadî demokrasi yoluyla siyasî demokrasiyi hedef tutmaktadır. Bunlardan hangisinin haklı olduğunu münakaşa edecek değiliz, fakat her iki taraf da gayesine erişebildiği takdirde müşterek gayede, hakikî demokraside birleşeceklerdir.

Bize gelince: Çok partili demokrasi hayatına girmekte olduğumuz şu anlarda biz de milletimizin muhtelif sınıflardan müteşekkil bir sosyete teşkil ettiği hakikatini olduğu gibi kabul ederek, bu sınıflar arasında esasen mevcut olan ve bilhassa emekçiler aleyhine çok müsavatsız şartlar altında devam eden mücadeleyi tam bir müsavat içinde sportmence bir disiplin ve demokrat bir ruhla yürütülecek kanunî ve insanî bir mücadele şeklinde yükseltmek mecburiyetindeyiz. Ve bunun için de her sınıfa hiç bir fark gözetmeden tam bir teşkilâtlanma hürriyeti tanımak lâzımdır. Sosyal ve millî bakımdan sür'atli kalkınmamız için başka demokratik bir yol mevcut değildir. Bu gün sosyal bakımdan en yüksek seviyeye yükselmiş olan memleketlerin geçirdiği tecrübeler apaçık gözü-

(Devamı 11 inci sayfada)

Acaba Hüseyin Cahit Yalçın (Türk milletini dünyada olup bitenler hakkında yanlış kanaate sevketmekle ne gibi bir fayda ummaktadır. Bir milletten hakikatların gizlenmesi vatanın yüksek menfaatları icabı olduğu hiç bir zaman iddia edilemez; bu olsa olsa şahsî menfaatlerin icabıdır.

Vasik

Türk şiirinin teknik bünyesindeki gelişme

Asım Sarp

Tevfik Fikret - Ethem Tertev paşa - Şinasi - Ziya paşa - Namık Kemâl - Üstadı Ekrem - Abdulhak Hamit - Rıza Tevfik - Mehmet Emin

İlk yazımızda Divan edebiyatından Hececilere kadar gelen şairlerin sanat anlayışları ve fikir cepheleri üzerinde kısaca durmuş, edebiyatımızın ön plândaki şahsiyetlerini bir kaç satırla teşrih etmiştik. Ve görmüştük ki Fikret'den başka ileri bir edebiyat kültürü olan tek şair yetişmemiştir. Çünkü ana hatlariyle insaniyetçi olan Rübabı Şikeste müellifi Osmanlı cemiyetinin geçirdiği siyasî ve içtimaî buhranlar içinde sınırlar aşırı bir kardeşliğin bayrağını kaldırmış, harikulade kuvvetli bir hiciv olan Hânı Yağma'siyle ne gibi bir milliyetçi ruh taşıdığını anlatmıştır. Kendi devrinde yapılması mümkün en ileri hamleyi yapmaktan kaçınmıyan Fikret'i bu bakımdan şiirimizde ileri anlayışın mübeşşiri olarak görmüş ve başka bir yazımızda şiirin şekil tekâmülü üzerinde duracağımızı kaydetmiştik.

Şimdi tali bir ehemmiyeti haiz de olsa, Türk şiirinin teknik bünyesindeki gelişmeye kısaca bir göz atalım:

Divan şiirinin şekli yürekler acısıdır: Demirden bir çenber içinde hüner göstermeğe mecbur olan şairler kullanacakları kelimeleri müstefilâtün'e, Failâtün'e, yani herhangi bir fiil'li kaliba uydurma zorundadır. Sonra, kâfiyeye de boyun iğecekler'dir, sonra gül deyince mutlaka bülbül, bülbül deyince mutlaka gülşen, bahar deyince mutlaka saba v.s. diyeceklerdir. Kelimeleri belli kâfiyeleri belli, kalıpları belli, medlûl ve mazmunları bellidir. Yazacakları ya kaside olacak, maksada girmeden mukaddime yapacak ki, bunlara nesib, teşbib denirmiş, fırsat düşürüp griz gah hazırlıyacak, sonra da asıl dertle karşılaşacak: Kâside yazan şair cenabı kibriya hazretlerine hamdü sena yapmasa, peygamberizi şan efendimizin meziyetlerinden bahsetmese, vezir, paşa; sadrı azam, padişah gibi «büyükler» in medhinde marifet göstermese şair olduğunu kabul ettirmeğe imkân yoktur. Bunun için şair; hislerini, görüşlerini mevcud kaidelere göre ayarlamağa mecburdur. Gazel mi yazacak? 15 beytten fazla lâf edemiyecektir. Üstelik «rindane» konuşacaktır. Ama isterse abuk sabuk da söyliyebilir. Çünkü gazelde (vahdet) e lüzum yoktur. Kafiye şekilleri, mısra sayıları belli Mesnevi, rübai ve benzeri adlarla anılan kalıplar için de icrayı sanat eden Divan Şairinin bu hali Himmler disiplininin hüküm sürdüğü bir concentration kampına düşmüş harp esirinin durumundan farksızdır. «Heil Hitler» demeğe mecbur bir musevi gibi zamane büyüğünün 'ömrü afiyetine dua etmez, Gülden sonra bülbül demezse vay geldi başına. Hele o devirde aruz sınırını aşmağa teşebbüs etmek, tel örgülerini atlamağa kalkan bir anti-fasist'in akibetini göze almak demektir. Bu kaidelere boyun eymeğe mecbur olan şair, benliğini kaybetmek pahasına da olsa Arab ve Fars dillerinin zengin derinliklerine inmek ıztırarında kalmıştır. Çünkü kalıba göre kelime bulmak bir tek dilin imkân hudutları dışındadır. Bu yüzden de bugün Divan şiirini anlamak için bütün bir ömrü feda etmek lâzım gelmektedir.

Pek tabiidir ki, bu edebî zulüm uzun müddet devam edemezdi. Osmanlı İmparatorluğunun tarihî gidişi bir (Tanzimat) hareketine muhtaçtı. Tanzimat; Avrupaya şaşkın bakmaktır. Bu şaşkın bakış anlamadan yapılmış bir tercüme devri açtı. Edhem Pertev Paşa Fransız dilinden manzumeler çevirdi. Türk nazmında ilk teknik ilerlemeyi kaydetti. Edhem Pertev Paşa'nın kâfiye sistemlerinde yaptığı tercümeci yenilik «anlaşılmaktan uzak, manaca boş, fakat lafızca süslü ve uzun cümlelerle yüklü» Divan Nazmının betonarme duvarlarına indirilmiş ilk balyozdur. Bu bakımdan şiir tekniği üzerinde konuşurken Şinasiden önce Edhem Paşa'yı hatırlamak icab eder.

Şinasi'ler zamanında şiirler evvelce şekle göre ad alırken artık mevzua göre ad almağa başladı ve kaside şeklinde yapılan medhiye yerine halk edebiyatının kalıpları kullanıldı. Edebiyat tarihlerine göre «yenilik mübeşşiri» gösterilen Şinasi ise kalıptan ziyade muhtevada yenilik yapmış ve şairlikten uzak olan «Şair Evlenmesi» yazarından sonra şiir mefhumunda terakki kaydeden şair Ziya Paşa imiş. Bu zatın o zamana göre ileri sayılan fikirlerini kendi cümleleriyle öğrenelim:

«Bizim şiirimiz, hani şairlerin nâ mevzun diye beğenmedikleri avam şarkıları ve taşralarda çökür şairleri arasında «deyiş» ve «üçleme» ve «kayabaşı» tabir olunan nazımlardır....... Velhasıl şiiri tabiî odur ki şair cüzi bir mülahaza üzerine kalemi eline alıp irticalen 40 - 50 beyt nazmedebilmeli...... Her milletin şairleri, hatta bizim çökür şairlerimiz bedaheten bir çok şiirler söylerler. Biz ise beş beyitli bir gazeli dokuz ayda doğurur gibi söyleriz.»

Anlaşılıyor ki, «enperyalizme dost olanlara kafa tutan» Ziya paşa, Divan şiirinden hem yaka silkiyor, hem de şiirin daha populaire bir hüviyet taşımasını istiyordu. Namık Kemâl ise, Ziya paşaya nisbetle daha çok tanınmıştır. Fakat onun yeni denilen fikirleri «müslümanlığı ve Osmanlılığı hedef tutan ve türklüğü ancak bu çerçeve içinde gören» bir karakterde idi. İleri attığı mefhumlar «o gün bile dayanabilecek ve güvenilebilecek bir kudret olmaktan çoktan çıkmıştı.» Esasen şiir tekniğinde Kemal'in rolü de yoktur. Makalemizde bu boğazın düşkün, penbe yanaklı «kahramanı hürriyet» le fazla meşgul olamıyacağımızdan müteessiriz. «Üstadı Ekrem» se şiire teknik kazançlar yerine tabiat tasvirleri, keder ve neşe gibi hisleri sokmuştur. Gelelim meşhur Abdülhak Hamid Beye: O, aruz veznini - edebiyat tarihlerine göre - mevzuun icabına göre kullanmış, klasik kaideleri yıkmış, kâfiye sisteminde değişiklikler yapmış, kendisinden önce kullanılmıyan aruz cüzülerini ihya etmiş miş. Meşhur ölünün meşhur sahra'sında meşhur bir Hoşnişinan varmış. Bir parçasını okuyalım:

Beledî nûşu zehri mihnet eder;
Bedevî taze taze şiiri leziz.
O taayyüş deyip cihada gider;
Bunu av etleri eder telziz.
Medenî sarfı nakd edip hatta,
Nefsini saz ile hamuş eyler.
Bedevî kulbesinde gûş eyler,
Nağamatı tuyuru badı heva.
Bunu bir makire edip iğva,
Sanki çirkâbı zevki cuş eyler.

Bu şiiri okuyunca herhalde rahmetli makber müellifinin «dahii âzam» lığını takdirde tereddüd eden hiç bir insaf sahibi kalmıyacaktır. Yahud kalmamıştır.

Dehaya bakınız, Hâmid o devirde serbest vezinle de şiir yazmış. Okuyalım:

Velvele,
Lâkin karayelmiş bu ne berbad rüzgâr.
Bu evet, Zelzele.
Bir sıska, topal hergele
Geçmekte çürük
Bir araba.
Geliyor.
Durdu.
Bu kimdir acaba?
Çıktı bir manzarai rikkatres..
Bir takım kirli çocuklarla muhat.

Mayakovsky, Verheiren, Martin Rus-sak'ın bile erişemediği teknik ve ifade mükemmeliyeti değil mi? Neise, Tanrı günahlarını bağışlya..

Hâmidin bu «büyük yenilikler»inden sonra Fikrete geçelim: Tevfik Fikret şiirimizde muhteva bakımından olduğu gibi,

(Devamı 12 inci sayfada)

Haftanın Hicvi :

Ve millî olmıyan

Memlekette ayrakları yetiştiren yollardan biri de yüksek himayeye mazhar olmuş müteahhitlik yoludur. Bu yoldan yürüyenler millî menfaat şarkıları söyliyerek kulakları; tozu dumana katarak gözleri körletir; ses ve toz bulutları arkasında villalar, köşkler ve apartımanlar dikerler. Evlenme cüzdanlarile, kürk, elmas, yığmları içinde nikâhladıkları kadınlar kadar topu senetlerile nikâhladıkları, apartımanlar da onların indi ilâhide helalidir. Böylece onların neyi taahüd etmiş oldukları artık anlaşılmıştır.

Kendilerine sorarsanız binaları şahsi menfaatleri için değil, millî menfaat uğruna, vergi vermeğe, memleket hazinesini zenginleştirmeğe vesile olsun diye dikmişlerdir. Taşına, toprağına, tuğlasına, parasına kadar bu binalarda millî olmayan ne var? Millî cüzülerden meydana gelen bir bütünün millî olması lojik bir zarurettir. Hatta müteahidin kendi bile millî değil midir? Bu kadar açık bir zaruret karşısında millîliklerini inkâra imkân kalmamış olan «ulusal abideler» aç çıplak çocukların, hakkı tanınmamış işçinin sıkıntıdan kıvranan bütün halk adamlarının hiç olmazsa estetik ihtiyacını tatmin ediyor ya.. Böylece millî menfaat vurguncusu sizden, ey halk çocukları daha çok vatanseverdir! Siz memleket hazinesini zenginleştirecek vergiler vermek ülküsü, ve estetik ihtiyaç içinde kıvranan açların ihtiyacını sağlamak asıl gayesile apartımanları mı diktiniz? Öyleyse ey kitleler, ve milyonlar utanın! Vatanseverlik sizin değil; o apartıman ağalarının inhisarına tapu senetlerile verilmiştir!

Yol mu yok? Memleket yolsuz mu? Yolu yapıp gösterecek ve bize ordan geçmek müsaadesini verecek olanlar müteahit beylerdir.

Ekmeğiniz mi yok? Hele durun, çiftçi ağa tarlasını emrinize amade kılacak karnınızı doyuracaktır.

Şu, bu eşyanız mı eksik. Neye söylemezsiniz? Tüccar dayılar ne güne duruyor? Hemen Amerikadan, İngiltereden artmış ne varsa, eski elbiselere kadar herşeye ayağınıza getirmeğe hazırdırlar.

Hasta mısınız? İşte millî müteahit, millî çiftçi ve millî tüccarlarımızın yanında millî doktorlarımız sizi bekliyor..

Görüyorsunuz ki her şey sizin içindir. Herşey millîdir ve millî olmayan yalnız sizsiniz.

Doğan RUŞENAY

Halk edebiyatından bir örnek

Köylünün maddî hayatı ne kadar ağır, yeknesak ise ruhu da o kadar seyyal ve elâstikidir

İsmet Aytekin Kültür

Halk edebiyatının kendine has bir hümörü vardır. Köylü herhangi bir hâdisenin gülünç tarafını yakalamada ve ifade etmede ustadır.

Günlük maddî hayat nasıl mevsimlerin ve toprağın icap ettirdiği zarurî şartlar içinde gelişiyorsa, köyde de bütün sosyal olgular hep o günlük hayat şartlarının maddî zaruretlerine ve icaplarına uymağa mecburdur. Bu itibarla âdet ve an'aneler, riyazî bir düstur kat'iyetle günlük ve umumî hayat akışının seyrinde köylünün dünya görüş telâkkisinde hâkim bir rol oynarlar.

Köylünün maddî hayatı ne kadar ağır, ölçülü, ve yeknasak ise ruhu da o kadar seyyal, derin, ve elestikîdi r. Günlük hâdiseler içinde ne olursa olsun zekâsı daima çarpıklıkları, gayri tabiî oluşların kahramanlarını yakalar ve onları karikatürize eder.

Ethem köyden çıkmış ağlayı ağlayı
Baş oturağa gelince yemiş elli beş halkayı
Dünyü yüzünde halka yüzüne hasret gittim diyen Ethem

Ethem bayırdan çıkmış ağlayı ağlayı
İzmirde yemiş üç kilo helvayı
Dünya yüzünde helvaya hasret gittim diyen Ethem

İzmirde yemiş bir tepsi yoğurdu
Ethem gelmiş şehre ağurda ağurda
Dünyada yüzünde yoğurda hasret gittim diyen Ethem.

Gölcükte düğün oluyor, güvey ihtiyardır, fakat zengindir. Belli ki genç bir kızın ihtiyara varışı gayritabiîdir. Ne çıkar, zamanı artık güzele, gençliğe değil paraya kıymet veriyor:

Göl başında dibek taşı
Gölcüklü gelini attan indireyim dirken
Açılıvermiş kır başı

İki kabak bir hıyar
Gölcüklü pek ihtiyar
Olsun varsın ihtiyar
Parasına itibar.

Denizlinin Uzunpınar köyünde yazın gelin olmuş bir ağa kızı varmış. Babası çok zenginmiş. Bu kız köy delikanlılarından birine tutulmuş ve güzelliği sayesinde de kendisini oglana kabul ettirmiş.. nişanlanmışlar. Nişanlanma mevsimi de ılk baharmış; halbuki bu köyün âdetine göre düğünler sonbaharda köy işlerinin bittiği sırada yapılırmış. Hâsılı ilkbaharda nişanlanmış olan bu kız sonbahara kadar sabredememiş ve babasının zenginliği sayesinde yazın ekin biçme zamanında gelin olmuş. Düğün bittikten sonra iki genç tarlaya mahsul bitçmeğe gitmişler. Bu âne kadar tarlada hiç çalışmamış olan ağa kızına gün geçtikçe kızgın güneş altında burçak yolması zor gelmeğe başlamış. Bu hali gören diğer köylü kadınları ona alay olsun diye şu türküyü söylerlermiş:

Pencereden baktım tarla göründü.
Tarlaya varmadan kolum yoruldu.
Azıcık otursam kain babam darılır
Ne Aman zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması

Elimi doladım bada dikene
İntizar ederim burçak ekene
Kain babacığım ömrün tükene
Ne aman zor imiş burçak yolması,
Burçak tarlasında gelin olması.

Ak kâğıt üstünde kara yazıyım
Gölgede beslenmiş körpe kuzuyum
Adı belli Hacı Ahmet kızıym
Ne yaman zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması.

Burçağı yoldular harman ettiler
Yorgunu yorguna eve gittiler
Burçak tarlasında gelin ettiler,
Ne aman zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması.

Sabahleyin kalktım aşım pişirdim
Kaynanamı arkama düşürdüm.
Tarlaya varmadan aklım şaşırdım
Ne aman zor imiş burçak tarlası
Burçak tarlasında gelin olması

Ingiliz ticaret zihniyetinin Almanyaya tesiri

Kapitalistliğin beşiği olan İngilteredeki ticari nizamın değişmelerini tetkik etmek bütün dünyanın sosyal ve ekonomik hareketlerini izah bakımından önemlidir.

Bu yazımızda İngiliz ticari esaslarının değişmelerinin Almanya üzerine yaptığı tesiri inceleyip, böylece yirminci yüz yılda Alman sosyal hâdiselerinin önemli sebeplerinden birini açığa vurmuş olacağız.

1870' e kadar İngiltere Avrupaya çok mal satar az ithal ederdi.

Müstemlekelere ise az satar onlardan çok mal alırdı. Böylece sermayeler deniz aşırı memleketlerde birikiyordu, 1870 de durum değişmiştir. İngiltere Avrupa ile zararına ticarette bulunuyor öte taraftan enternasyonal pazar kuruluyordu. Bu sistemle «satarsan alırsın» usulüne karşı üçlü usul başa geçiyor: (C) den (A) ya, «A» dan «B» ye, «B» den «C» ye satmak esası üzerine bir ticari muvazene sistemi kuruluyor.

Enternasyonal kapitalizm sayesinde Almanya ve İtalya, ham maddeci deniz aşırı memleketleriyle Fransa ve İngiltere arasında aracılık rolünü oynuyordu. Böyle bir dünyada kapitalizmi ilk başlayan memleketler git gide sermaye ihraccısı ve bankacı rollerini alıyor. Yani paralarını işletip bedavadan faizlere konuyorlardı. Sonradan gelişen kapitalistler ise bunların müstemlekelerinden ham madde alıp endüstri kapitalizmi yapıyorlardı. Mamul eşyalar İngiltere Fransa gibi faizci kapitalist devletlerine satılıyor, Ancak 1929 krizi gelip İngiltere sıkışınca kendi başladığı bu sistemi kendisi bozmuştur.

Krizde dış pazarlarının azalması 1930 - 33 Hollanda, Belçika, Fransa gibi İngiltereyi de ecnebi işlenmiş eşyalarına kapılarını kapatmak ve kendi müstemlekeleriyle münhasıran ticaret yapmak zorunda bırakmıştı. Yani üçlü esasa dayanan ticaretten karşılıklı ticaret usulüne geçilmiş. Müstemleke - Almnya gibi endüstri memleketi - İngiltere gibi finans memleketi, zinciri kopmuştu.

Bunun neticesi olarak «ham maddelere erişebilme» meselesi ortaya çıkmış ve büyük bir endüstriye sahip olan Almanya ve İtalya ham maddesiz kalmışlardı.

İş bu raddeye gelince öteki sebepler göz önüne alınmasa bile Almanya için iki çıkar yol kalıyordu: 1 — Sosyalizm ve netice olarak Rusyadan ham madde alıp ona endüstri ürünü satmak, böylece hem Rusyanın endüstrileşme krizi halledilmiş hem de Rus köylüsü karşılığında alacak mal bulduğundan ekecek ve Sovyetler yirmi sene kazanmış olacaktı. Öte taraftan Alman endüstrisi kendine ham madde ve pazar bulacaktı.

2 — Emperyalist genişleme, bunun neticeleri tatbikatla malûm olmuştur,,,,,

Weimar cumhuriyetinin devam etmesi yani hem kapitalizmin durması hem de arazi genişlemesi yapmamak maddeten imkânsızdı.

Sovyetlerden korkan ve bir Alman - Rus blokunun korkunç kuvvetini sezen Anglosaksonlar ikinci ihtimali gerçekleştirmek için ellerinden geleni yaptılar. Buysa kendi nizamları için tek kurtuluş caresiydi, Almanyayı Sovyetlerin yardımıyla güç yenen Anglosaksonlar Alman-Rus sosyalist blokuna karşı ne yapabilirdi?

İngiliz ve Alman sermayesi için bir tek çıkar yol kalıyordu: Hitler. Bunun ticari neticeleri, hayat sahası teorileri, kliring, takas, ekonomi blokları dünya ticaretinin yok olması; ham madde alışının azalması, müşterisiz bir fazla istihsal kabiliyeti ticari ve ekonomik krizi fazlalaştırıp Almanya mali iflâsa dayanınca tek çıkış çaresi kaldı: Harp.

İngiliz ticari sistemi yönünden durum böyle incelenince bunun gibi bir çok mühim neticeye varmak kabil. Ancak göründüğü gibi tarih karşısında sosyal olarak mesul olan Alman milleti değildir. Mesele ve dâvâ çok daha geniştir. R, N.

Yakar geçersin

O zamanlar
Reji'de memurdu babam,
Kaçak tütün bulunurdu evimizde
Saçak saçak,
Keyf bu ya, biz mısır püskülü içerdik,
Gün geldi alışverdik;
Alışmaz da ne yaparsın
Aşık olmuş, sigara elde,
Geceyi gündüze eklemişiz.
Asker olmuş, tımar, nöbet,
Tezkere beklemişiz
Bir de üste mahpusluk!
Lâf lâfı açar başlarsan
Lâf da açar tabakayı,
Sen bizde dert mi ararsın!
Varsa sigaran ikram eder
Yoksa atlarsın.
Bir sıgara kadar da mı değeri yok
Merhabanın!
Öksürtse de bize düşmez şikâyet.
Terbiyesi, nezaketi bir yana
İstediğin yerde içersin.
Açsan ağzını mahkemelik olursun
Yerine göre,
Kafa tutsan işinden!
İyisi mi,
Yakar sigaranı geçersin!

Rıfat ILGAZ

●

— IŞSİZLİK —

Akşam oldu yine işsiz kalana.
Gurupta kan renkli bulutlar.
Acemi kırlangıç yavruları havada pır pır.
Bu saatta fabrika yolları tıklım
tıklımdır..
Mahalle erkeklerinden çoğu
Terli birer kahraman gibi işten
dönmüştür evlerine..
Halbuki ben
Elleri boş dönecek gölgemi saklamak
için mahalleliden
Geceyi bekliyorum!
Baş vurmadığım yer mi kaldı:
Mensucat fabrikaları, mağzalar...
Sarkıtıp iki yanına yumruklarını
Çatık kaşlı masalarin önünde mahçûp
beklemek,
Mağlûp ve sâkin
Ve âdetâ bir alçak minnet edişle
iş istemek!
Bunu biz biliriz
İşsiz gezenler bilir...
Daha bir haylı zaman
Kapıda beyaz gölgeler gibi
bekleşecek «evlâdü-ayâlim»
Bense sular karardıktan sonra
geleceğim!
Bununla beraber, görüyorum
Raydan raya geçiyor dünyamız
Makasa geldi.

Orhan RAŞİT

Haftanın fıkrası :

Biz sınıfs

Benim neslim ve bizden sonrakiler, sınıfsız bir millet olduğumuza, senelerdenberi bayatlamış ve acemi bir propaganda ile kandırılmak istendik. Bir yandan düşündük ki, dünya milletlerinin, zencisinden kırmızı derilisine kadar, beyaz derili Parisli âşifteden Şanghaydaki sarı derili meslektaşına kadar birer damla kan alıp bir fanusa doldursaydık, acaba hangi milyoner patronun kanı, pirinç tarlalarının sarı esirlerinin kanlarının üstüne çıkardı?

Fakat beri yandan tramvayın kırmızısı, yeşili, vapurun anbarında sığır sürülerinin buğulu nefeslerile ısınan insanlarla, lüks mevkiin restoranında kuş südü içenler, trenin yataklı vagonlarında şehvetli rüya görenlerle, üçüncü mevkiin koridorlarına kadar balık istifi olanlar ve nihayet ültra modern apartmanların lüks tazyiki altında ezilen teneke kulübeler bize isbat ediyor ki, biz sınıfsız bir millet değiliz.

Sınıfın hudut çizgisinden yani sıfırdan aşağı, yani sınıf kadrosuna giremiyen sınıfsız adamları, beyler, ağalar, «Uşak, hergele, yarıcı ve kiracı» olarak kullanırlarken tören günlerinde.

— Onlar efendimizdir! diye bir yandan da dramatik rollerine devam ediyorlar.

Kim kimin efendisidir? Eğer dedikleri doğru ise, uşaklar efendilerini kullanmağa başlamışlardır. Beyaz deyince, akla nasıl siyah gelirse, efendi diyince de, akla uşak gelir.

— Onlar efendimiz! diyenlere sormalı,

— Ya uşak kim, sizmisiniz?

Efendilik rütbesini, efendimiz diye avuttukları ecirlerin alın terlerinden karıların palûze gerdanına inciler dizen adamların birer teneke nişan gibi ihsan etmeleri, canbazhane soytarılığıdır.

Bir yanda doğan sekiz çocuktan, Andolunan sert iklimine, kuru ekmeğine ve türlü hastalıklarına mukavemet edemeyip yalnız biri yaşayabilen topuz gibi yavrunun sıtma ve sefaletle iskelet haline geldiğini

Aziz

...z milletiz

görürken, bir yandan da bir sıkımlık nâzenin belinin biçimini bozmamak için yedi çocuğunu aldırtan ve kaza ile bir iskelet halinde doğan sekizincinin de tıbbın ve servetin pompasile bıllık bıllık şişdiğini görünce, nasıl inanılır, hâlâ sınıfsız olduğumuza. Sınıf, dünyaya gözümüzü açınca başlayor, bari toprağa girince bitmiş olsaydı, ne mümkün...

Bizim ölülerimiz de sınıflıdır. İsterseniz. 1580 sayılı belediye kanununun, 160. cı maddesini beraber okuyalım:

«Sınıflı ölülerin sahiplerinden peşin olarak alınan paraya göre cenaze merasimi yapılır. Ve ona göre münasip bir yere gömülür. Birinci sınıf ölülere,

— Bu tabir aynen kanunda vardır - lâhit yapılır, birinci nevi malzemeden tabut yapılır. Bir çelenk gönderilir. 20 otomobil tutulur. Birinci nevi malzeme ile teçhiz ve tekfin edilir. Dini merasim yapılır. Gazetelerden ikisile ölümü ilân edilir. Ve cenaze otomobili gönderilir.

Ölülerimiz tam beş sınıfdır, sınıflar indikçe bu saydıklarımdan bazıları da azalır. Ve en nihayet 15 lira mukabilinde beşinci sınıf ölülere şunlar yapılır:

«Teçhiz ve tekfin, dinî merasim, cenaze arabası, mezar kazılması ve tahta kapak.»

Kullanılan malzemenin cinsi tabiî yazılı değil. Bir de bu on beş lirayı veremiyecek olan sınıf altı adamlar vardır. Onlar ne yapıldığını düşünmek bile insanı ürkütür. Fakat ya sınıf üstü olanlara yapılan muazzam merasimi ve gömüldükleri toprağın tapusunu alanları düşündükçe:

— Biz sınıfsız bir milletiz!

— Onlar bizim efendimizdir! diye tepine tepine bağıranlara çıldırana kadar gülmek lâzım, madem ki, bu günlük elimizden başka bir şey gelmiyor. İşte böyle dostlarım, ölüsü kandilli evliyalar böyle gömülür, böyledir bu ölüsü kınalı dünya dostlarım. Bizim ne ölümüze, ne dirimize yer var, bir çöp arabası bile çok.

Nesin

«RÜZGÂRLARIM KONUŞUYOR»

İsimli çıkacak kitaptan alındı

I

Anne girmem bu oyuncak dükkânına
Orda toplar, tayyareler, tanklar var.

Seviyorum söğüt dalı atımı
Tekme atmaz, ısırmaz

Ben yaşamak istiyorum
Ağaç gibi sesiz ve rahat.
Karınca kararınca değil,
Serile serpile boylu boyumca.

Anne girmem bu oyuncak dükkanına
Orda toplar, tayyareler, tanklar var.

II

Yolcu yolunda gerek
Beş kıt'ada nefes alan
Dümen neferi.
Sen gününü gün eden
Beş kıt'anın renk renk günahlarını
Ced boyu, ömür boyu
Çeken, duyan, yaşayan
Evlâdından evlâdına
Nur topu torununa taşıyan,
Sulhta şehit
Harpta şehit
Ve bilcümle harcanan,
Kirli mendil günleri
Yıkayıp yıkayıp da kullanan
Yolcu yolunda gerek
Bu hava yağar eser
Yolcu havası.

Cahit Saffet IRGAT

●

İSTİYORUZ

Beynini parçalasın örümcekler!
Zincirler bileklerini kanatsın!
Enerji fışkırırken yorgun vücudundan,
Açlıktan inlesin yavrun!
Karın kussun ciğerlerini!
İnsan olamazmış yeryüzünde herkes,
Allah böyle istemiş. (!)

Böyle istettiler diye Allah'ı,
Vaz geçecek değiliz hakikat'tan.
Vaz geçecek değiliz aslanım:
Pak alnımızdan akan terleri,
İnci diye takıp, altın diye satanlardan
Hesap sormaktan...

Biz de istiyoruz:
Sarılmasını yaralarımızın,
Karnımızın doymasın,
Ve hak meydanında pire koşturup,
Parsa toplamanın
Sona ermesini...

En doğrusu, biz de:
Yaşamak
Ve yaşamak için,
Ölmek istiyoruz.....

Orhan Müstecaplıoğlu

Fizyolojik ihtiyaçların temini

İnsanlık bugüne kadar hadiselerin felsefesini fikrinde kurarken daima metafiziğe saplanmıştır. Bu metafizik düşünüş tarzı beşeriyeti içinde bulunduğumuz çıkmaza sokmuştur, Filozoflar ve devlet adamları müspet ilimlerin bilgi sahipleri olmaktan ziyade metafizik esaslara müstenit içtimai bazı malumata sahip kimselerdi. Yalnız bu zaviyeden hadiseleri tetkike tabi tutmakta ısrar etmeleri faşizme yataklık etmiş ve milletleri hayal peşinde koşmağa, en iptidai realiteleri göremez hale sokmağa amil olmuşlardır. Bir devlet adamına gayesini sorduğunuz zaman size vereceği cevap «millete - veya vatana-hizmettir.» Kendisi bu hizmetin neden ibaret olduğunu, bu sözün ihtiva ettiği ağır mesuliyeti, pozitif ve materialist görüşle izah edemez. Dolayısiyle gayeye erişecek vasıtaları kat'i olarak bilemez ve metafizik içinde sürüklenir gider. Çünkü aldığı tahsil ve terbiye budur. Vazifesinden ayrıldıktan sonra da hatıratını yazmakla iktif eder.

İnsanlık dâvalarını müsbet bir görüşle tetkike tâbi tutarsak, bütün ziruhun ve nebatatın doğduğunu, yaşadığını, ve öldüğünü tespit ederiz. Şimdi bu sırayı tâkiben insan mahlukunu tedkik edelim.

Doğum :

Bir insan yavrusu, 36,5 derecei hararetle doğar. İklim şartları ne olursa olsun, bu beden hareti aynıdır. Ölüme kadar bu böylece devam eder - hastalık halleri müstesna - Tıpkı bir makina gibi bu hararetin muhafazası için gıda dediğimiz ihtirak maddelerini iddihar eder. Yiyecek maddeleri havadaki oksijenin imtizaciyle asid karboniğe tahavvül eder. Hayt demek ki bir ihtiraktan ibarettir. Hararet de kuvvet ve harekete inkilâp eder. Alınan gıda maddeleri hararet ile enerjiyi doğurur. İnsan bu hararetin israfını önlemek için de ilbas ve iskân şartlarını temin eder.

Fikren ve bedenen daimi surette hareket halinde olan insan mahluku bu 36,5 dereceyi hararet göz önünde tutularak acaba ne mikdar kaloriye muhtaçtır. İşte beşeriyetin birinci problemi bu noktada başlar.

Hayat :

Hayatın devamı için demek ki, evvelâ gıda işini tespit etmek lâzımdır. Kaloriyi temin eden yiyecek maddelerinin terkibinde iklim şartları ve medeni yaşayış tarzının az çok tesiri görülür. Çocuklar ile 15-25 yaşındaki gençler, daha fazla gıda alırlar.

Bugün ilim yevmiye bir insan için 2400-2800 kalori almasını, lüzumlu bulmaktadır. Yirmi dört saatlik gıda maddelerinin tertibi de şöylece tasnif edilmiştir: 530 gram ekmek, 280 gram et, 125 gram süt, 35 gram yumurta, 600 gram taze sebze ve meyve, 10ğ gram patates, pirinç ve diğer hububat, 45 gram şeker, 25 gram peynir, 40 gram hayvani ve nebati yağ.

Avrupada hayat standardı da gelire nazaran şöylece tertiplenmiştir: yüzde 62 gıda maddeleri masrafları, yüzde 16 giyim, yüzde 12 kira, yüzde 5 tenvir ve teshin, yüzde 2 talim ve terbiye, yüzde 1 içtimai sigorta, yüzde 1 sağlık bakımı, yüzde 1 sair müteferrik masraflar..

Memleketimizde bu esaslara nazaran hayat standardı:

938 ve 944 seneleri bakkaliye fiyatları esas ittihaz edilmek üzere şehirlerdeki gıda masrafları tutarlarını tedkik ettiğimiz zaman;

948 de beş nüfuslu bir ailenin yevmiye 157 kuruş hesabiyle ayda 47 lira masrafla yalnız yiyecek bakımından geçinebildiğini müşahede ederiz.

1944 senesinin 12 nci ayı bakkaliye fiyatlarını

(Lütfen sayfayı çeviriniz)

AMERİKAN EDEBİYATI ÜZERİNDE DENEMELER

Lymasol'lu Naci

Yirminci asrın başında Jack London'un dostlarından bir demokrat muharrir çıkıp bize Sosyal san'atın diğer iki san'attan fersah fersah ilerde olduğunu şuurlu olarak isbata çalışıyor. Bu adam Steinbeck ler ve Passos'ların yetiştiği memleketin çocuğu Upton Sınclairdir. Onu, arkadaşları, doğum yeri olan Baltimorda ve okuduğu Newyork City College de «Bealle» diye çağırırlardı. Colombia Universitesini iyi derecede bitirdi. 28 yaşında ilk romanını bastırdığı zaman hiç bir romancıya nasib olmıyan bir alâka ile alkışlanmıştı. Anatole France bir makalesinde onun için «İstikbâlden hiç endişe etmemeliyiz. Zola'nın hiç bir şey durduramaz dediği hakikati Upton Sinclair bir meş'ale gibi öteki nesillere ulaştırıyor» diye yazar. 1927 de yazdığı «Oil» Fungle'dan çok daha kuvvetli daha olgun ve daha geniş atmosferlidir. 1913 te Coloradodaki büyük kömür grevi tahkikatının Sinclair tarafından yapılması milletin dikkatini bu tarafa çekmiş ve işçi - patron kavgasının neticesi merakla beklenmiştir. Bu büyük grev bütün teferruatıyla, alın teri insafsızca istismar edilen işçi sınıfının hakiki durumu açıkça «KING COAL» kıral kömür romanında incelenmiştir. 1917 ile 27 seneleri arasında Amerika hayatı hakkında bir kaç broşür neşretti. Gazetecilik hakkında bir uzun etüdü ile bir kaç tane de realist piyesi vardır. En dinamik yazıları Singing Fail Birds - Hapistekilerin şarkısı adlı eserinde görülür. Hiç bir şair bir mahpusun hapisane içinden güneşli günde mavi göğü ve beyaz bulutları şehrin caddelerindeki ilânları ve ahçı dükkânlarının vitrinlerini bu kadar kudretle ve realist olarak anlatamamıştır.

Birinci dünya harbinden sonra üç türlü san'at görüyoruz. Birincisi Andre Gide ve Valery'nin istediği gibi denizin yeşiline bakan sosyal hadiselerden kaçan kendi rakirleriyle Akademik san'at, ikincisi vokeri tarafı görünmeyen fakat eski burjuva an'anelerinden istifade etmek istiyen faşist san'at, üçüncüsü de bilhassa sosyal olmak istiyen ve en geniş beşeri ihtiyaçlara cevap verebilen içtimaî san'attır.

Bu tasnifte Upton Sinclair üçüncü guruba Fohn Dos Passos, Hanry Barkus, Aragon, Remargue, Stenibech Foch London, O. Henry, Stephan Crane, Romain Polanet, Malroux, ve Larouche'un gurubuna dahil olur.

San'at tarihi adlı kitabında Sinclair bize sınıf mücadelesi prensibine dayanarak san'atın izahını yapar. Tenkitçi otoriteler tarafından tanınan bütün san'atkârları ta Yunandan başlıyarak bize tanıtır. Hakim sınıfların nasıl bir hizmetcisi ve uşağı olduklarını ve efendilerine hizmetten kaçınan san'atkârların bu hareketlerini ne ile ödemiye mecbur olduklarını çok güzel esprilerle anlatır. O altı tane yalan sayarak bu günkü insanlığın san'at hakkında yanlış bir fikre sahip olduğunu ileri sürer.

1. San'at sanat içindir yalanı; — isbat eder ki bu ceryanın hâkim olduğu yerde yalnız san'at değil cemiyet bile dejenere olmuştur.

2. San'at sayılı kimselere hitap eder yalanı — isbat eder ki çok az istisnalarla büyük san'at daima geniş halk kütleleri tarafından anlaşılmış ve kabul edilmiştir.

3. San'at ananesi yalanı, — isbat eder ki hakikî san'atkâr kendi şeklini kendisi yaratır. Zamanımızın san'atı klâsiklerden ileridir.

4. San'at eğlence içindir yalanı, — Bu yalan manevi noksan ve aczin neticesidir.

5. San'atın etikle hiç bir alâkası yoktur, yalanı — isbat eder ki hiç bir san'atkârın etik meseleler karşısında vaziyet almamasına imkân yoktur. Çünkü her meselenin bir etik tarafı vardır.

6. Hakiki san'at propoganda yapmaz ve hürriyet adâlet gibi mevhumlarla ilişiği yoktur yalanı, — buna şöyle cevap verir. «Her san'at ayni zamanda bir propogandadır. Umumiyetle ve sakınılmaz bir surette propoganda. Bazen bilmeden fakat çok kere bilerekten» ona göre san'at hayatın san'atkâr şahsiyetini idrak ettiği şekilde inikasıdır.

Upton Sinclair'in siyasî hayatı sosyalist ve demokrat partilerdeki mücadeleleriyle doludur. Küçük yaşında gizli olarak 4 temmuz 1890 da Populistler meclisine girmiş ve o zamanki mebuslarla yazılarında alay etmeyi ihmal etmemiştir. 1904 te New - Yorkta Büyük Santral Ötelinde bir içtimada Jack Londonla tanışmıştır. Esirliğinin Tom Amca klübesi adını koymasını tavsiye etmiş ve sosyalist hareketini himaye etmesi için genç Sinclair'e telkinlerde bulunmuştur. 1906 da mebuslar meclisine Nev Jerseyden, 1920 de sosyalist partiden Senatoya 1922 ye sosyalist partiden namzet gösterildi.

1926 dan 30 a kadar California hükümet meclisi azalığında kaldı. 1934 te demokrat parti onun namzetliğini koydu, sosyalist parti içinde EPIC harekâtını organize etti. 1934 seçimlerinde aldığı reylerin adedi ve tek başına zengin takiplerine karşı mücadele edişi sonsuz hayranlıklarla karşılanmıştır.

Siyasî hayatıyla ve romanlariyla asrın mücadeleci bir tipi olan Upton Sinclair birinci dünya harbinden sonra verdiği eserlerde büyük halk kütlesini London'un işaret ettiği demir ökçenin nasıl sökülebileceğini öğretmekte ve onları bu mücadeleye davet etmektedir. Ona göre her şeye rağmen hayatı sevmek ve kazanacağımızdan asla şüphe etmemek lâzımdır. Bize sık sık Juarez'in şu sözünü hatırlatır. «İstikbâl nasıl olsa bizimdir.»

Eserleri:

The Faunal af arthur Stirling	(1903)
Manassas	(1904)
The Jungle	(1906)
Love's Pılgımage	(1911)
The Profit of Religion	(1918)
The Brass Check	(1919)
The Goose - Step	(1923)
The Goslings	(1924)
Mammonart	(1925)
Singing Fail Birds	(1925)
Oil	(1927)
Bostan	(1928)
The wayout	(1933)
World' End	(1940)
Between two worlds	(1941)
Dragons teeth	(1942)
Wide is the gate	(1943)

ele aldığımız zaman bu beş nüfuslu ailenin gıdası için ayda 183 liraya ihtiyacı olduğu görülür. Yüz seksen üç lira geçim endeksinin yüzde altmış ikisini teşkil ettiğine göre sözü geçen ailenin 290 lira aylık masraf ihtiyacı icabeder.

Acaba amele, köylü, ve memurun vasati geçim endeksleri tayin edilmiş midir? Amele ücretleri ve memurun baremi tespit edilirken bu erkam nazarı itibare alınmış mıdır?

Halkımız verimsiz ise ve tenbel dediğimiz zaman bunun neden tevellüd ettiği araştırılmış mıdır? Ve nihayet milletin gıdasızlık yüzünden meselâ 50 sene zarfında ne duruma düşeceği - askeri müzede yüz sene evvel yaşamış Türklerin elbiseleri de göz önünde tutularak - düşünülmüş müdür?

Bir dişi bir de erkek iki gürbüz kediyi bir odaya kapasak ve normal gıdalarından az yiyecek versek bu hayvancıklar tekessür etseler, birkaç nesil sonra o kedilerin fotoğraflarını alarak bir mukayese yapsak alacağımız netice ne ise insan için de, kendi nisbeti dahilinde, aynı olacaktır.

Amele, köylü, ve memurun sıhhatlı ve çalışkan birer uzuv olarak beşeriyete, millete, ve kendilerine faydalı olabilmeleri için evvela fizyolojik ihtiyaçlarının temini konusu ile karşılaşırız.

Dünya nimetleri bütün insanlığı doyuracak durumdadır. Fakat bu nimetler egoist sistem esaslarına göre tevzie tâbi tutulmuştur. Ortada cihanşumul bir istihsal ve istihlâk muvazenesizliği vardır. Sosyalizm doktrini metafizik değil, realist bir görüşle işte bu konuları halletmeğe çalışıyor. Muhalifler, bu hakikatleri görmemezlikten gelenler, bu düşünüş tarzına bir türlü sahip olmayan zümrelerdir. Tarih seyrini bu istikamette tâkibediyor, Hiç bir kuvvet bunun önüne geçemiyecektir.

M. U.

HİKÂYE:

UKALA

Rıhtım işçileri bütün gece gemide çalıştılar. Sabahleyin işleri bitmiş olduğundan gemiden çıktılar; ceplerinde bir kaç kuruşu olanlar sıcak çay ve susamlı simitle kahvaltılarını yapmak üzere, rıhtım kahvelerine üçer beşer taksim oldular.

Paraları olmayan bir kısmı da elleri pantalonunun ceplerinde olduğu halde, yüzlerinde; kafasından gailelerini boş yere silmeğe uğraşan bir insanın ümitsiz ifadesini taşıyarak caddenin üzerinde dolaşıyor, veznenin açılmasını bekliyordu.

Saat on olmuştu; tekmil işçi veznenin önüne birikti.. bilek ve kol güciyle alacaklı olmak hazzı, en ümitsizleri bile canlandırmış, rengi uçuk, kansız, zayıf yüzlerini tatlı bir sıcaklık kaplamıştı.

Uykudan mahrumiyetin ve yorgunluğun, bitkin bir hale getirdiği bu insanlar, tek bir şey düşünüyordu,, parayı almak,,, sonra da eve, çoluk çocuğa, yiyecek birşeyler götürmek,,

Ama, içlerinde bir takım tasavvurları olanlar da yok değildi; bunlar arasında «ileride biraz para tutarak, bir, tekaraba veya bir eşek almağa, yahut bir küçük yemişçi dükkânı açmağa muvaffak oldukları takdirde daha iyi yaşamak için «neler, neler yapabileceklerini düşünmemiş pek azdır. Fakat, önceleri böyle tatlı hayaller kuranlar, zaman ilerledikçe yavaş yavaş farkında olmadan bunları unuturlar. Çünkü, bir takım sebeplerden dolayı, tasavvurdan daha ileri gidemezdi.

İşçiler mutad saatta gişenin önüne toplanmışlardı. On buçuğa doğru vezne açıldı, işçiler beklemekten doğan bir sabırsızlıkla gişeye daha ziyade sokuldular; ama bu gün, nedense veznedar bey, her günkünden daha titiz, daha sinirli görünüyordu.

Kimbilir,, belki, vaktinde vazifesine gelmediğinden müdür bey kendisine çıkışmış, belki de karısile her hangi ehemmiyetsiz bir şeyden kavga etmiş olabilirdi.. böyle zamanlarda yapılacak muamelenin rengi değişir, bütün hınçlar adet veçhile kendinden küçüğünden alınırdı.

Veznedar bey; gişeyi açınca sabırsızlıkla bekleşen, aceleci işçi kütlesile karşılaştı. Parlamak için tam zamanıydı; fırsatı kaçırmadı; daha ziyade asabi görünmeğe çalışarak öndekilere çıkıştı.

— Biraz geri çekilsenize be,,, nerdeyse veznenin içine gireceksiniz.

İşçiler arasında bir kımıldanma oldu,, öndekiler geriye bastı veznedar:

— Daha daha, ha şöyle; şimdi dünden yevmiyesini almıyanlar birer birer puslalarını versinler, dedi. Önden bir kaç kişi pusulasını uzattı. Veznedar: «Birer birer dedik ya.» İhtarile puslaları aldı, paralarını hesaplayarak verdi. Parasını alanlar çekildiler. Arkadan bir yüklenme oldu, veznenin önü gene sıkışmıştı; veznedar daha fazla dayanamazdı. Puslaları masanın üzerine atarak hiddetle bağırdı.

— Ulan hayvan herifler, laftan anlamıyor musunuz? Kaç defadır söylüyoruz, vezneye yüklenmeyin vezneye yüklenmeyin.., ama anlatamadık gitti,

Onları uzun uzun süzdü; sonra ani bir kararla:

— Bekleyin dağıtmıyorum.
dedi; kapağı hızla kapadı.

Bu vaziyet karşısında gülmek mi ağlamak mı lâzım geldiğini pek kestiremiyen işçiler, tuhaf tuhaf, biribirlerine baktılar; kimi acı acı sırıttı; kimi kadere boyun eğdi, taş gibi hareketsiz kaldı, kimisi de içinden gelen sonsuz bir hiddetle dişlerini gıcırdattı ve:

— Yuuh, be dinini,,, diye okkalı bir küfür savurmaktan kendilerini alamadı.

İşçilerden bazıları yere, sıra sıra çömeldiler; bazıları da ümitsiz inatla veznenin önünden ayrılmadılar.

Veznenin önünde ayakta beklememeği tercih eden bir kaç işçi, kahvede nihayet gişenin tenhalaştığına hükmettiler; kahveden çıktılar, vezneye doğru yürüdüler. Önde yürüyen 27-28 yaşlarında, sarışın, elmacık kemikleri pek belli olmayan; yanakları düzgün, mat renkli, iri vücutlu, zayıf, fakat kuvvetli görünen; zeki bakışlı bir işçiydi. İçeriye girince: bekleşen işçiler yeni gelenlere alaylı bir sesle takıldılar, bir tanesi: önde yürüyen işçiye:

— Ne o, Adil: para mı alacaksın?

— Niyetim öyle,,

Sözünü bitirmemişti ki veznenin kapanmış olduğunu gördü, şaşırdı.

— Aaa, hayrola; vezne neden kapalı?

«Ne o, Adil, para mı alacaksın?» diye takılan işçi, acele etmeden sallana sallana Adilin yanına geldi; siyah, gür bıyıklarını bura bura izah etti.

— Veznedar bey kızgın; keyfi ne zaman isterse,,, allah bilir artık.

— Aaaa,, ne yapalım kızgınsa,, saatlarca efendiyi bekliyemem ya.

Öteden biri atıldı.

— Canın isterse.

Bir diğeri, kelimelerin üzerinde dura dura.

— Kardaş: biz, dünden beri bekliyoz, ne diyon sen,,

Bir saniye kadar düşündü; sözlerine devamla.

— Vallah cebimizde ekmek parası yok.

Adil :

— Aptallığından.
diye kısa, sert bir cevap verdikten sonra ileri yürüdü, gişenin önünde duran işçileri yararak öne sokuldu.

Adili, Kırımlı olarak tanırlardı; Birinci Cihan harbi sıralarında Kırımda bulunan babası Kars'lı Ahmet, kimbilir hangi sebeplerle Karadenizin şimalini dolaşmağa çıkmış, orada gönlünün tuttuğu bir hatunla evlenmiş Adil Dünyaya geldikten bir müddet sonra, muhacir olarak vatana gelmişlerdi.

Adil, orta tahsilini bitirdikten sonra, askeri liseye girmeğe heves etmiş; bu hususta lâzım gelen formaliteyi tamamlamış, sağlık raporlarını falan filânı ikmal etmişti,, her şey bittiği sırada, nüfus cüzdanındaki doğum yeri sütununda yazılı olan isim, bütün emek ve ümitleri suya düşürdü; Babası, o zamanlar verilen, muhacir maaşından istifade etmek maksadile Adil'in nüfusunu çıkartırken doğum yerine Odesa yazdırmıştı. İşte bütün mesele bundan ibaretti; tahkikat tahkikat,, neticede annesinin Kırımlı olduğu anlaşıldı.

Adil, bunun üzerine evrakları yırttı; tahsilden soğudu; mektebi terketti. O gün bu gün Adil, şurada burada, gezdi, ticarethanelerde kâtiplik yaptı,, bazı dostların zorile müracaat ettiği resmi dairelerden; doğum yerinin Odesa olduğu meydana çıkınca kovulacağını zannederek müracaatlarının arkasını aramadı. Hele bir defasında Polis olmağa karar vermiş, müracaatta bulunmuştu; daha «hakkında tahkikat yapacağız.» Sözünü duyar duymaz o, işten de vazgeçmiş, kalbi çatlıyacak gibi çarparak emniyet binasından çıkmış. Daha sonra yorucu fakat tahkikatı, sorgusu olmadığından seve seve çalışabileceği yeri bulmuştu; işi rıhtım işçiliğine döktü.

Adil, Verznenin kapağına vurarak «memur efendi» diye seslendi.,

Hiç bir ses çıkmayınca, hareketinde devam etti.

— Veznedar efendi.

Bu sefer kapak şiddetle açıldı; sert bir ses:

— Ne istiyorsun? paramı? bekleyin size böyle yarar.

— Beyim ne zamana kadar bekliyeceğiz?

Veznedar tahammülü tükenmiş bir adam tavrı takındı.

— Eeee,,, dedi. Uzattın ya, canım ne zaman isterse,,,

Bu sözlerden sonra, veznedar kapağı kapamak istedi; genç işçi buna mani oldu, ve,

— Veznedar efendi: baksana bana, bu kadar amele, işçi senin keyfin için saatlarca burada bekliyemez,,, zaten bütün gece uykusuz ve yorgunluktan ayakta duracak bir halde değiliz.

Veznedar kapağı kapamak için bir hamle daha yaptı; ve.

— Kes artık seni dinliyecek değiliz.
dedi. Adil, «Dinliyeceksin.» dedi ve sözlerine devam etti,

— Hadi biz neyse, içimizde dünden bekliyenler, evlerine bir lokma olsun ekmek götürecekler var,, bunlar hep sizi bekliyor.

— Kes dedik ya.

— Beyim: sizden sadaka istemiyoruz,, hakkımız olan parayı bir an evvel almak arzusundayız; hemen tevziata başlamanızı rica ediyorum; yoksa,,,

Veznedar bu tehdit karşısında köpürdü.

— Eee., yoksa ne olacak?

— Yoksa müdüre şikâyet edeceğim. Biraz insaf be:

Veznedar daha fazla kızdı.

— Defol,
dedi, ve kapağı hızla kapadı; fakat bu anda içerde bir başka ses işitildi.

— Ne oluyor, ne münakaşa ediyorsunuz?
diye sordu, genç işçi, hemen kapağı itti,, veznedarın söylemesine vakit bırakmadan atıldı;

— Efendim; saatlardan beri bekliyoruz,, veznedar efendinin bir türlü gönlü olup ta paralarımızı vermedi.

Bir anlık tereddütten sonra sözlerine devam etti.

— İçimizde daha dünkü yevmiyelerini almayanlardan işe girecekler var; rica ederim bizi daha ziyade bekletmesin.

Ikinci zat genç işçiye bir şey söylemedi, veznedara döndü, yavaş sesle bir şeyler söyledi; son sözleri duyulabiliyordu. «Gürültüye meydan verme, paralarını hemen dağıt,» sözleri veznenin önündeki işçilere kadar geldi.

Veznedar, somurtkan fakat oldukça yumuşak bir sesle genç işçiye,

— Hepiniz sıraya girin bakalım.

Adil, daha yumuşak bir sesle cevap verdi.

— Zaten sıradayız, hepimiz sözden anlar, koyun gibi insanlarız, dedi. Sonra arkadaslarına döndü; göz kırptı; ve seslendi:

— Arkadaşlar,, para dağıtılacak, yalnız sırayı bozmamak şartile.

«Para dağıtılacak,» sözü işçilerini yüzlerini güldürdü, yeniden kaynaştılar. Adile nasıl minnettar kaldıklarını anlatmak için, yürekten gelen bir sesle bağırdılar, ve çocuk gibi yerlerinde zıpladılar.

— Yaşşa be Adil.

— Yaşşa vallahi,,,

Kendi kendilerine de «gördün mü adam dediğin böyle olur,» diye takdir ettiler. Bozuk şiveli bir diğeri,

— Ne de olsa mektep medrese görmüşlük, okumuşluk başkadır.
sözlerile Adil'i takdir ettiğini anlatmak istedi.

Bir gün evvelden kalanlar tamamen paralarını almışlardı; Adil de puslasını verdi, parasını aldı. Genç işçi, veznenin önünden uzaklaşırken veznedar, arkasından kinle dolu gözlerle ona baktı,, ve homurdandı.

— Ukalâ,,

ZOKA

Büyük Hikâye :

ÜÇ ARKADAŞ

Orhan Kemal

O sene toprak mahsul vermedi.

Orta Anadolu vilâyetlerinden birisine bağlı yüz hanelik «Gümüşlü» köyünde de bir geçim darlığıdır başladı. Köyün eli ayağı tutar bir kısım erkeği çalışmak üzere muhtelif istikametlere dağıldılar.. Bir kısmı Kayseri bez fabrikasına, bir kısmı Sivas çimento fabrikasına, bir kısmı Yozgad'a, Niğde'ye.. İçlerinden üçü de Çukurova'ya inmeğe karar verdi.. Bu üç kişi, Kulaksızların Yusuf, Köse Hasan, Pehlivan Ali, köyde komşu'ydular, beraber büyümüşlerdi, tarla'ya, dağa oduna, vilâyete beraber gider gelirler, çok defa birbirlerinden ayrılmazlardı.

Beyaz torbaları omuzlarında, torbalarının içinde işlemeli birer yün çorap, birer parça tarhana, lor peyniri, tandır ekmeği ve kaçak tütün, trene indiler. Sivastan gelen tren köyün iki saat ötesindeki Kurşunlu istasyonunda bir kaç dakika dururdu.. üç arkadaş istasyona geldikleri zaman gece yarısını bir saat geçiyordu. Müthiş bir rüzgâr yeri, göğü birbirine karıştırıyordu, yukarda da kalabalık ve simsiyah bulutlar...

Kulaksızların Yusuf burnunun bir deliğini tıkayıp öbür delikten sümkürdü, burnunu nasırlı avucu'yla sildi. Sonra, elinde yeşil bir fener tutan istasyon makascısına :

— Tren geç mi gelecek ola hemşerim?

Diye sordu. Köse Hasanla pehlivan Ali merakla makascının ağzına bakıyorlardı. Makascı :

— Ne zaman gelirse o zaman binersiniz! Dedi ve kulübesine yürüdü.

Köse Hasanla pehlivan Ali istasyon kulübesinin taş duvarına sırtlarını dayadılar, Kulaksızların Yusuf da karşılarına bağdaş kurdu, cıgaraları yaktılar...

— Uyur muyuruk da deel mi. dedi Yusuf.

Köse Hasan - çok uzun boylu, çok zayıf - :

— Deli olma lan.. Dedi. Uyur muyurmuymuş.. Evvelâllahın seyasinda Adanıya deyi çıktık...

Pehlivan Ali, orta boylu, yusyuvarlak biri:

— Ah bir kelle dabannarımızı sağlıcağnan bassah Çukurova 'torpâna.. Diye tamamladı.

Kulaksızların Yusuf, bu sefer burnunun öbür deliğinden sümkürüp, burnunu caketinin kenarıyla silerek:

— Allah diyen neden geri galmış, dedi. Basacıyk evelâllah dabannarımızı da, govdelermizi de...

Rasgele konuşuyorlardı:

— Zollu birer iş duttuhmuydu, eh gayri..

— Allah bu.. Bizi yurdumuzdan iden Allah...

— Heye.. Her bir şiyde var bir kiramat.. Cenâballah...

— Benim oğlan da cip saharlandı bu yıl hanı.. Bıldır çellik gibiydi..

— Benim gız da kulağasma.. Ekinnere kara gurt dadandı, gız elden gitti...

Birdenbire simsiyah gök yarılır gibi oldu, mâvi bir şimşek çaktı.

Kulaksızların Yusuf:

— Hak şükür! Dedi. Bizim hemşerilerin pâlikesini annadıyollar hani pek tevâtirmiş...

— Öle ya.. Bize yaban gözüynen bahmaz'a...

— Allah hemşerilermizin yohlûnu göstürtmesin...

— Âmin!

Gece yarısını tam üç saat bir çeyrek geçe, yağmurun aşırı hızlandığı bir sıra, uzaklardan düdük öttürerek gelen ve bir lâhza duracak olan tıkabasa dolu trenin üçüncü mevki kompartımanlarından birine, yarı ıslak, bindiler. Tiren müthiş kalabalıktı, beyaz torbalarını aptesânenin kapısı önüne koyup oturdular, birer cıgara yaktıktan sonra pehlivan Ali, efkârlı efkârlı, eli kulağa attı:

Enginli yünsekli gayalarımız
Gamınan yoğrulmuş binalarımız
Doğurmaz olaydı analarımız

. . . .

. . .

Adanaya ertesi gün saat onu yirmi geçe indiler. Hava açıktı. Sarı yaprakları döken bir rüzgâr esiyordu... Omuzlarında beyaz torbaları, şehri istasyona bağlıyan «Asfalt cadde» nin beton kaldırımı üzerinde, kendileri gibi şehre inen yaya yolcularla birlikte, asfalt'ın iki kenarındaki fevkalâde şirin evlere baka baka yürüyorlar, konuşmuyorlardı.

Adana'nın en işlek yerlerinden biri olan «Dört yol ağzı» na geldikleri zaman Kulaksızların Yusuf durdu :

— Nerye gideciyk daha lan ?

Köse Hasan'la pehlivan Ali öyle dalmışlardı ki... Hâlâ şaşkın, bakınıyorlardı. Köse Hasan:

— Valla nebliym... Dedi.

Pehlivan Ali o sıra asfaltın üzerinde bir baştan bir başa kayan pırıl pırıl bir otomobilin arkasından bakarken omuz silkti. Kulaksızların Yusuf'sa, «....... Şeher gısmının adamı koylü'yü cin gibi çarpar. Gözü açık olmadın mı, yandın... Adam gısmı delinmedik gabâ girmeli!» diye, duya duya kafasında yer ettiği şekilde düşündüğünden, «böyle hımbıl hımbıl» durmak kanına dokunuyordu.

Yanlarından acele'yle geçmekte olan başı açık bir kıravatlının peşi sıra seğirtti:

— Evendi evendi...

Adamın yanı sıra yürüdü:

— ....hanı biliyon mu, biz bu yıl gıtlıh çekdik de, hanı bizim hemşerilerin...

Adam onu tepeden tırnağa çabucak süzerek yürümesine devam etti:

— ...... ni de ossa hemşerinin kötüsü..

— Sokulma be.. Geri dur şöyle..

— Darılma evendi, hanı biz koylüyük de...

Adam komisyoncu kâtibiydi. İki saata boşaltılmadığı takdirde otuz üç lira ardiye binecek bir kireç vagonunun «tahliyesi» için «eski istasyon»a gidiyordu.

— Hemşeriyin avradını... Diye söverek hızlı hızlı uzaklaştı.

Kulaksızların Yusuf bozulmuştu.. Parmağı ağzında kalakaldı. Köse Hasan'la pehlivan Ali yanına yaklaşınca, gidenin arkasından baktı baktı:

— İlâha boyun devrile.. Dedi. Şeher adamı deel mi...

Tekrar Dört yol ağzı'na geldiler.. Karşı kahvenin önünde «şalgam» içmekte olan çember sakallı bir ihtiyarı göstererek Kulaksızların Yusuf:

— Şo herif hoca ellâam.. dedi. Hocalar eyi olur.. Gelin ondan sorah...

Kulaksızların Yusuf önde, ötekiler arkada, ihtiyara sokuldular. Yusuf :

— Hacı emmi... Dedi.

İhtiyar adam gözlüğünün üstünden Yusuf'a baktı, onu süzdü:

— Hı... Dedi, içtiği şalgamın parasını şalgamcı'ya uzattı.

— Zâtinize bi şey danışacağdıh... Hemşerimizin pâlikesini soracağdıh zâtinizden...

İhtiyar adam onu tekrar süzdükten sonra:

— Nerelisiniz siz? Diye sordu.

(Devamı var)

Millî ve sosyal kalkınmıya doğru

(Baştarafı 3 üncü sayfada)
müzün önündedir. Bu memleketlerin sosyal kalkınmalarının tarihî sınıf şuurunun, bilhassa emekçi kütlelerin şuurlanması tarihidir. Emekçi sınıfların kalkınması sadece sosyal değil ayni zamanda millî bir davadır. Zira, teşkilâtlı ve şuurlu bir işçi sınıfına malik olmayan milletler geri kalmağa ve ezilip mahvolmağa mahkûmdur.

Memnuniyetle öğreniyoruz ki, bizde de bu hakikat anlaşılmakta ve sınıf esası üzerine teşkilâtlanma hürriyetlerinin tanınmasına doğru gidilmektedir. Fakat ayni zamanda endişeyle görüyoruz ki, daha şimdiden bir takım kara niyetli insanlar Türk milletinin önüne açılan aydınlık yolu karartmağa çalışmaktadır. Hangi menfaatlerin hizmetinde oldukları ötedenberi malûm olan bazı kaşarlanmış demagoklar, milletin sosyal kalkınması uğrunda sarf edilen gayretleri baltalamak için seferber olmuşlar; köhnemiş devirlerin artığı bu politika kadavraları mutaassıp bir vatanperverlik kisvesi altında demokratik hürriyetleri milletin varlığı ve istiklâli için tehlikelerle dolu birer heyyulâ gibi göstererek halkı korkutup yıldırmağa yeltenmektedirler.

Şu misal, bize bu hususta bir fikir verebilir:

Bu yakınlarda bir gün, üniversite mezunu olan münevver bir arkadaş, elinde tuttuğu bir gazeteyi etrafındakilere göstermiyor ve öfke ile haykırıyordu: «Nasıl olur? Biz İsviçreden daha mı medeni, daha mı ileriyiz ki, bu gün orada bile komünist faaliyeti yasak edilmişken, bizde nasıl olur da sınıf esası üzerine cemiyet kurma gibi memleketi içinden yıkacak müsadekârlıklara girişilebilir; Alın, okuyun, bakın ne doğru yazmış.» diyordu. Altı ay evveline kadar İsviçrede bulunduğum ve orada komünist partisi dahil hiç bir teşekkülün yasak olmadığını bildiğim için merak ettim. Arkadaşım olan genci, bu kadar şiddetli tahrik eden yazı Tanin gazetesi baş muharririnin bir makalesi idi. Yazıyı okudum ve hayretler içinde kaldım. İsviçrenin üç kantonunda komünist faaliyetlerinin 1937 senesinde yasak edildiğini yazıyordu. Bu tamamiyle doğru idi, her halde İsviçre halkının büyük çoğunluğu tarafından antidemokratik olarak vasıflandırılan bu men kararlarının, halkın gittikçe artan tazyikî karşısında 1945 senesinde kaldırıldığını yazacaktır diye düşündüm. Halbuki yazı da hakikatin bu tarafı tamamiyle meskût geçilmişti. Acaba, bilhassa bu hususlar hakkında tetkikat yapması için Avrupaya gönderilen bu zat bu yasakların çoktan kaldırılmış olduğunun farkına varmamışmıydı? Böyle bile olsa kendisinin, oralara altın ve döviz karaborsasının hünerlerini öğrenmek için gönderilmediğini her halde biliyordu. (★)

Hakikat şudur ki, nesiller boyunca insanlığın vicdanından utanç verici bir leke olarak kalacak olan faşizmin mikropları, Avrupanın en eski demokrasisi olarak anılan hür İsviçreye bile bulaşmıştı. 1937 senesi faşist kudurganlığının en azgın zamanları... Sanayi ve malî feodalite ve tröstler için işçi sınıfına karşı harekete geçmenin tam zamanıydı, ve sadece komünist partisi değil, bundan sonra Fransız İsviçresi sosyalist partileri federasyonu da bir kararla menedilmişti. Almanya ve İtalya gibi iki azgın faşist diktatörlüğünün arasına sıkışmış olan küçücük İsviçrenin hürriyet sever halk sınıfları etraflarındaki faşist çemberi vişi rejimi ile tamamlandıktan sonra dahi faşizme karşı şayanı hayret bir metanet ve cesaretle mukavemete devam etti.

Bu mukavemet ruhunun bu kadar sarsılmaz bir inan ile devam edebilmesinde, işçi sınıfının müzahereti ile faaliyetine gizli olarak devam eden menedilmiş partilerin pek büyük bir rolü vardır.

İngiliz «Observer» gazetesi bu hususu şöyle belirtiyordu:

— «Halk sınıflarının siyasi avangardı demokrat İsviçresi şerefini kurtarmıştır.»

Demokrat İsviçrenin itibarını kıran ve hürriyet an'anelerini kirleten bu antidemokratik ve antikonstitüsyonel yasaklara karşı sadece işçi sınıfları değil hürriyet an'anelerine bağlı İsviçre burjuvazisinin mühim bir kısmı da şiddetli mücadele ediyordu. Radical M. Minet bu yasakları şöyle itham ediyordu: «Bu kararlar bizde hürriyeti ve hürriyete hürmet hissini yok etmiştir.» Eski ve liberal bir aileye mensup olan Mbrax da «biz Alman değiliz, İsviçreliyiz, bu yasaklar bizim zihniyetimize ve an'anelerimize uygun değildir» diyordu. Ve bu yasaklar kaldırıldıktan sonra bizzat bu kararları çıkaran ve tatbik eden resmî otoriteler dahi bunun elim bir hata olduğunu büyük bir vekâr ve olgunlukla itiraf etmişlerdir. Küçük İsviçreyi bütün dünyaya sevdiren de bu hürriyetçi an'aneleridir. Yoksa Tanin başyazarının kendi tıyneti icabı zannettiği gibi halkın hürriyetlerini baltalayan bu antidemokratik kararlar ve yasaklar değildir. Bu zat, yazısının, İsviçrede bu yasakların hâlâ mer'i olduğu kanaatını uyandırmasına büyük bir itina göstermiştir. Acaba, Türk milletini dünyada olup bitenler hakkında yanlış bir kanaata sevk etmekte ne gibi bir fayda ummaktadır? Bir milletten hakikatlerin gizlenmesi vatanın yüksek menfaatleri icabı olduğu hiç bir zaman iddia edilemez; bu, olsa olsa şahsî menfaatlerin icabıdır. Yürütülen bir davayı yalan ve tahriflerle ispata kalkışmak, o dâvanın haksız olduğunu göstermez mi? Ve, muhafazakârlığı pek aşırı bir dereceye vardıran bu muharririn dâvası açıktır: Vatanın hakiki menfaatlerinden ilham alan bütün hürriyet sever vatanaşların bu millete daha mes'ut ve daha hür bir hayat kurmağa çalıştıkları şu anlarda bu saltanat artığı, Atatürkün, Cumhuriyeti emanet ettiği neslin arasına karışabileceğini hiç ummadığı bu inkılâp düşmanı, tatmin edilmemiş kirli ihtirasların sevkiyle takındığı hürriyet maskesini düşürmüş, ve hürriyetin körpe vücuduna baltasına indirmeğe hazırlanan cellât çehresi bütün iğrençliği ile meydana çıkmıştır. İnsanlığın en mukaddes ideali, hürriyet uğrunda feda ettiği milyonlarca evlâdının daha kanları kurumadan, bu hürriyet cellâdı J. Stuart Mill'in hürriyet telakkisine çatarak bunun modası geçtiğini ve hürriyeti kısmanın zamanı geldiğini iğrenç sesiyle haykırıyor. Bu ve buna benzer yaygaraları biz daha evvel de Hitlerlerin, Göbelslerin ağzından çok işitmiştik. Bu caniler de hürriyeti yok etmek için komünizm tehlikesini ileri sürerek halkı yıldırmışlardı. Halka ve millete ait olan adâlet cihazını, babasının malı addeden bir derebeyi gibi «hele böyle bir teşkilât kurulmağa yüz tutsun da o zaman başınıza neler geleceğini görürsünüz» diye haykırarak tehditler savuruyor. Biz bu tehdidin manâsını çok iyi anlıyoruz: İrticaın bu en gayretkeş ajanı, ileride işçi veya köylünün hak ve menfaatlerini müdafaa maksadiyle kurulacak her teşekkül hemen komünist damgasını vurarak Türk işçi ve köylüsünün kalkınmasını baltalamağa hazırlanmaktadır. Bu katıksız mürteci bizim kadar bilir ki, inkılâpçı işçi ve köylü sınıflarının kudretli omuzları üstünde yepyeni bir dünya yükselmekte, işçi ve köylüsü kalkınamıyan milletler geri kalmakta ve mahvolmaktadır. Gene pek âlâ bilir ve inanır ki, emekçi sınıflara indirilen her darbe milletin varlığına ve istikbaline indirilmiş bir darbedir.

Bugün bütün medeni insanlığın kabul ettiği hürriyetlerin doğuracağı tehlikeleri öne sürerek halkı hürriyetden yıldırmağa çalışanlara deriz ki: Bizim hürriyetten korkumuz yoktur. İleride şahsî menfaatleri ve kirli ihtirasları için hürriyeti istismara kalkışacaklara karşı mücadele etmek için muhtaç olduğumuz iman ve cesaretimizden, vatan ve halk sevgimizden

(Lütfen sayfayı çeviriniz)

15 Haziran 1946
CUMARTESİ
Sayı: 19
20 Kuruş

GÜN

Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi

HİCİV TARİHİ

(EŞREF)

III

Gidilse Babıâli âdeta bir bab halidir
Bizi kırmak için vaktaki Moskofla tutuşturdu
Mürettep (roller) aldı kendisi fikri hiyanetten
Uzaktan burnunu soktu mülevves eyledi harbi
Cülûsundan beri kurtulmadık gitti seametten
Girilse Babıâli âdeta bir babı hâlidir
Fonuğraf kurupta dinletir. Yıldız sadaretten
Nezaretler kovandır doldurandır zatı şâhane
Sada çatlak çıkar daim anınçün her nezaretten

....

Gelirse sağ, selâmet hangi bir adam eve akşam
Ederler hanede şenlik vukuu hüsnü avdetten
Lâtife zannedip gülme çekilmez bir belâdir bu
Yazarken ürperir insanda tüyler havfü haşyetten
Niçin hapseyledin erbabı istidadı keyfinçün
Neden zalimliği kendince saydın bir meharetten

....

. . ünde bir kazık olduysa (jön Türkler) mübarek bad
Yazarlar zevk alırlar sendeki evhama hizmetten
Zekâsından belâ görmüş bugün darüşşifalarda
Yatan vardır otuz yıldanberi isnadı cinnetten
Hükûmet vakıa kahtı ricale uğradı amma
Muvazzaf şimdilik kırk bin hafiye çıktı milletten
Bu cahil oğlu cahil iptidai görmeden tahsil
Nasıl sürdü nice ehli zekâyı Derseadetten
Bu asrı mefsedet hasrı cenabı padişahiden
Hulâsa olmaz hamiyyetmend olan alâmı gurbetten
Okunsa dinlemez na'tı Resulü bir (ufak jurnal)
Huzurunda olur makbul kırk yıllık ibadetten
Yapılmazdan mukaddem bazı mevkiler yıkılmakta
Çürüktür bol mühendislerdeki fikri sekametten
Yetişmez bir adam diyenler halt eder artık
Çıkarın fazla âza her nezaretten, emanetten

DİKKAT

Dergimiz okuyucularından gördüğü derin senpati ve alâkaya karşı müteşekkir ve son sayımızın gecikmesinden doğan üzüntülerimizi paylaştıklarından dolayı minnettarız.

«GÜN» bir çok maddi ve manevî engelleri bertaraf edinceye kadar 15 günde bir yani her ayın birinci ve 15 inci günleri çıkacaktır.

Bu fevkalâde devrenin pek kısa süreceğinden bir kaç sayı sonra «GÜN»ün tekrar haftalık çıkabileceğinden emin bulunuyoruz.

şüphe etmiyoruz. Bu adamlar bilsinler ve anlasınlar ki; kalplerinde hürriyet aşkının çarptığını bir defa duyanları, artık hiç bir şey durduramaz. Bilsinler ki, bu memlekette, kalbi hürriyet aşkı ve mücadele imanı ile çarpan bir gençlik yetişmektedir. Ve bu gençliğin «biz daha fazla hürriyet istemiyoruz» diye haykıran ve inkilâp düşünen sahte şövalyeyi alkışlayanlarla hiç bir ilişiği yoktur. Bilsinler ki, halkın saadet ve refahı hatanın hürriyetine doğru akan bu insan selini hiç bir tehdit, hiç bir korku durduramıyacaktır.

Türk şiirinde gelişme

(Baştarafı 4 üncü sayfada)

teknik bakımından da esaslı yenilikler yapmıştır. O, bir fikri mutlaka bir beyt veya kıta içinde ifade etmemiştir. Okunuşları aynı, yazılışları farklı harflerle de kâfiye yapmış, şiire yeni kelimeler kazandırmış, şiirin okunuş şeklinde ise esaslı bir adım atmıştır. Fikretin nesre yakın şiirinden sonra aruz çok yumuşamış, o tank zinciri gibi aşınmaz ve kırılmaz çenber bir lâstik gibi uzayıp kısalmağa başlamış ve elastikiyyet temin etmiştir. Hatta Fikret aruza muhavereye elverişli bir güzellik vermiştir. Rıza Tevfik: Mehmet Emin Yurdakul ve hececiler aruz yerine Halk edebiyatının nazım şekillerini kopye edince şairler eskisi kadar arab ve fars dillerinden tumturaklı kelime aşırmasına bir ara fasıla vermişler ve türkçe tabirlere sevgi göstermişlerdir.

Yani biz, birinci dünya harbine girdiğimiz vakit şiirde aruz-hece münakaşasına rağmen vezin birinci plânda idi; fikir ikinci plânda. Hâmidin müstezadlı nazmı Ahmed Haşimde o Belde ile kendini tekrar göstermişti. Fakat yine esas olan aruzdu, heceydi, yani şekildi. Hatta Mehmet Emin Yurdakul'un «terkipsiz temiz türkçesi» köylü ve esnafı temsil eden halk edebiyatının kötü birer taklidi idi.

Kısaca belirtelim:

Osmanlı İmparatorluğunun iktisadî muhiti ve sosyal bünyesi değişince Türk şiirinin bünyesinde de çatlamalar, kırılmalar ve şekil değiştirmeler oldu. Mısralar şiir tekniği bakımından aynı kalmakla beraber muhtevada bir kayma ve uzama oldu. Yazılma ile okuma arasındaki ikilik meydana geldi. Ve Türk şiiri bu noktada durakladı.

Gelecek yazımızda bu duraklamadan sonra şiirimizin iç ve dış bünyesinde başlıyan muazzam değişmeyi ve Türk edebiyatında dönüm teşkil eden sanat anlayışını anlatacağız.

Müessisi :
Esat Adil Müstecaplıoğlu
Imtiyaz Sahibi ve Neşriyat Müdürü
HASAN TANRIKUT
Muhabere adresi P. K. 519 İstanbul
Abone: Seneliği 800, Altı aylığı 400, üç aylığı 200 Krş.

Basıldığı yer: Stad Matbaası

Tahrikçilik Modası

(Baştarafı 1 inci sayfada)

gençliği böyle bir suçla töhmetlendirilemez.

Hemen söyliyelim ki Türkiyada demokrasinin müdafaasını yapanların matbaalarını tahrip etmeyi hedef tutan 4 aralık hadisesile bir «Serseri Gürûhu» alâkalıdır. Şayet bu beş altı efendi bu güruhûn arasına katılmış bulunuyorlarsa bunda bizim için yapılacak bir şey yoktur. Yalnız bu beş efendiye soruyoruz: Hangi meçhul gaye ile, kimleri temsil ederek ve kimlerden direktif ve salâhiyet alarak böyle bir teşebbüse girişmişlerdir?

Böyle bir suça üniversite gençliğimiz şerik gösterilemez. Çünkü:

REKTÖR NE DİYOR:

«4 aralık hadisesiyle üniversitelilerin ve üniversite gençliğinin hiç bir alakası yoktur ve olamaz».

Gazetelerdeki beyanatından.

SABİHA SERTEL NE DİYOR

«Sertellerin kahrolmasını isteyen üniversite gençliği değildi. Üniversitenin böyle bir nümayiş tertip ettiği Rektör tarafından tekzip edilmiştir. Üniversite gençlerinin hürriyetini, üniversitenin muhtariyetini istediğim için benim kahrolmamı, tefekkür hürriyetini müdafaa edenlerin kahrolmasını isteyecek demokrat bir üniversite yer yüzünde mutasavver değildir.

Bütün dünya gençliğinin daha ileri, daha hakikî bir demokrasi mücadelesini yaptıkları bir devirde, Türk üniversitesini demokrasiye hücum lekesinden tenzih ederim... 5 kasım 1945 de yazdığı «Fikre artık yeter tahakkümünüz» başlıklı yazıda üniversitenin muhtariyetini, talebenin müstakil olarak cemiyet kurma haklarını, üniversite profesörlerinin imzalarile yazı yazmalarını, üniversitenin fikrî hürriyetini müdafaa ettim. Üniversite gençliğinin ötedenberi istedikleri bu hakları müdafaa etmekliğim mi onları gazaba getirdi».

Mehkeme Zabıtlarından :

ZEKERİYA SERTEL NE DİYOR?

«Bu nümayişi üniversite talebesine atfetmekle de memleket gençliğine ağır bir iftirada bulundular.

Fikre balyozla değil, fikirle cevap vermesini bilen üniversite talebesini böyle bir hareketten tahzir ederim. Talebe namı altında matbamızı tahrip edenler gayrimesul serserilerdir.»

Mahkeme Zabıtlarından :